

Før Sjemmet.

Et Tidsskrift for nyttig og underholdende Læsning.

5te Aarg.

Den 15de April 1874.

No. 7.

Alf Krage

—eller—

Skolelæreren i Minnesota.

En original norsk-amerikansk Fortælling

af

N. S. Hassel.

Ottende Afsnit.

En Bugtjener og Snigprædikan. Gamle Petter som
Dødsfører.

Da Alf havde været i Byen en Maanedstid, kom Petter Bergsø en Dag ind til ham. Han pleiede at handle der, naar han var i Cashville; men Alf havde hverken set ham eller nogen Anden fra den Kant i de sidste to Uger. Der var næsten ingen Folk i Byen idag, saa at de havde Tid nok til at tale sammen, og gamle Petter havde Meget at fortælle.

"Jeg faar sætte mig godt, før jeg begynder", sagde han og tog Stolen, som Alf bød ham. "Nu er der Ulver i Mosen ude hos os, kan du tro. Ja, Godt og Ondt følges ad her i Verden, og hvor den rette Mands Liv begynder at ytre sig, og Guds Ord læres purt og rent, der fremtræder ogsaa snart dets Fiender med større Raseri. Den Slags aabenbare Kjædsynd har vi hidindtil været fritagne for, men sandt at sige, jeg har længe frygtet og ventet, at den maatte komme. Thi, naar de ikke vilde være Menighedslemmer af Gavn, men bare af Ravn, til Guds Ravnns Vanhelligelse og Medbrødres Forargelse, saa maatte Straffen komme, og de tørre og raadne Grene blive affkaarne og udlastede. Derfor har Gud tilladt, at en Sektmager er optraadt iblandt os, og at Djævelen sendte en af sine Profeter til at stifte Partier og splitte Menigheden. Han har prædikeret eller, rettere sagt, uoplyst sin Gift og Galde to Gange i Røde No. 1, sidste Gang hos Eivind Haakonson, og dengang gik jeg og nogle andre did for at tale med ham, naar han havde endt sin Udgydelse. Jeg har engang læst, at Naturen ikke pleier at vikle med sine Gaver, og har den end givet vor Sektmager svære Legemskræfter, saa har den ikke givet ham for store Mands-evner; derfor er han hellerikke af de Farligste og kan ikke forføre Andre end dem, som allerede er færdige for ham og meget gjerne vil lade sig afvende fra det Sande og Rette. Men er hans Forstand ringe og hans Kundskaber meget

tynde, saa er hans Selvtillid des større og hans Samvittighed saa meget tykkere. Alf's Klasse fjender ham fra Norge; han er Søn af en Gaardmand, men har stedse været saa stræffelig doven, at han aldrig har villet foretage sig noget nyttigt Arbejde, og det var bekjendt for Alle og Enhver deromkring, at han af bare Dovenkab tænkte paa at blive Skolelærer, sjønt han mindst af Alf havde Lust til Bogen. Denne Profet, Gregor heder han, gik til Provsten Gang efter Gang, og hans Fader sendte mangesed Steg med ham; men aldrig kunde Gregor faa lært saameget af Pontoppidans Forlæsing, at Provsten turde gjøre ham til Omgangsskolelærer, derfor er han kommen herover og vil blive Præst. Ved du, hvad Hovedindholdet af hans Prædikener er?"

"Nei, men at han ikke er meget bange for at fordmulle og forvende Guds Sandhed, kan jeg nok forstaa."

"Hans Udgydelser er aabenbare Løgne, Bagtalelser og falskt Vidnesbyrd imod vore Præster, en Synd imod det ottende Bud i Særdeleshed og alt Guds Ord i Almindelighed. Undertiden fordreier han Dinene og taler i Klage-toner, med hyfelige Miner og mange Sukke, om at man maa omvende sig, mens det er Tid, og benytter sig af flere saadanne Gebærder og Talemaader, som han har lært af andre Snigere. Men hele Talen gaar egentlig ud paa, at "de norske Præster" er falske Profeter og følelseløse Tyranner, som ikke vil sige, at Guds Ord lærer, at Slaveri i sig selv er Synd. Det er klart, at de pønske paa at gjøre alle sine Landsmænd herover til sine Slaver. Ja, de fleste af dem er det jo ogsaa paa en vis Maade. Men dersom disse Præster havde den mindste Følelse i sine Hjertes, saa vilde de sige, at Guds Ord lærer, at Slaveri er Synd, om det saa kun var for at stille sine opierede Landsmænd tilfreds; thi disse er det dog, som underholder dem og deres Familier. Ja, de norske Fjerner er saa altså gode mod disse Slægtspræster, at de ikke alene føder, men ogsaa opjæder dem, saaledes at han, Gregor selv, ikke engang vilde modtage en saadan Løn for at være Præst. Men de norske Præster paaskjønner ikke Folks Godhed imod dem; thi dersom de gjorde det, da vilde de ikke være saa hovmodige over sin store Lærdom, men søie og lempe sig lidt efter dem, som underholder dem saa rigeligt, og sige, at Slaveri er Synd, stor Synd, sel Synd. — Dette var omtrentlig Hovedindholdet af den Prædiken, jeg hørte. I den sidste skulde han været lidt finere og forsigtigere og talt mest imod det ubetingede Evangelium; men Anvendelsen eller

Slutningen har begge Gange været et Løfte om, at han vilde gaa billigere end de usfsjonssomme Slavepræster."

"Det er dog alfor aabenbart og dumt, til at Folk kan lade sig overtale derved", sagde Alf. "Han siger dem altsaa saa godt som rent ud, hvad han mener med Omvendelse, at han nemlig mener, at de maa omvende sig saa snart som muligt fra Præsten til Gregar, at han kan faa Noget at leve af."

"Ja, vi kjender nok Snigerne og Vinkelsprædikanterne, som Luther kalder dem, om de end er listigere og finere end Gregar; men han har allerede vundet et stort Parti for sig i Menigheden, for, ser du, Nogle er især enige med ham i, at han prædiker Omvendelse, Andre i, at han prædiker imod de norske Præster, og atter Andre i, at han vil gaa saa meget billigere, og alle Menighedsudgifter blive saa meget mindre, naar han bliver Præst; thi han er hverken kaldet eller ordineret til Præst endnu, ser du, men det gjør Intet til Sagen, merer Eivind, som nu er hans intimeste Ven og Formanden for Partiet."

"Eivind Haakonsen? — Skammer ikke han sig for at lade sig besnakke af en saa aabenbar Ulv og grov Brødtys?"

"Han skammer sig nok. Baade hans Miner og Stemme røber, at han virkelig skammer sig over Gregars grove Dumhed. Men du kan selv indse, hvor sødt den Tale om Slaveriet og om Menighedslemmers alfor mange og store Udgifter maa klinge i hans Øren. Du har nok mere end engang hørt ham i saadan styg, sint og spottende Tone tale om Præsteskæken, som ingen Bund har, og om det idelige Tiggeri til Høiskolen og fattige Studenter og saa Videre. Gregar alene er nok ikke listig eller dygtig nok til at føre fornuftige Folk bag Lyset; men Djævelen og deres Kjøds Begjæringer fuldbringer Værket."

Nu kom der nogle Kunder ind i Butiken. Alf maatte bestjæftige sig med dem, og Peltter Bergstrø gik ud i Byen for at udrette andre Grinder. Da han kom igjen, indbød Alf ham til at følge med og spise til Middag paa "Cashville House", hvor han boede, og her sad de en Stund og talte sammen, efterat de havde spist.

"Du sagde, at du og nogle Flere gik hen for at tale med ham, da han anden Gang distede op med sin Avindsyge og sine onde Hensigter", begyndte Alf.

"Ja, det var egentlig for at faa ham til at vente hos os til førstkommande Søndag, saa at Præsten og han kunde tale sammen i hele Menighedens Paahør, eller i modsat Fald fremlægge vort Vidnesbyrd for ham og de, som holder med ham."

"Vil de han vente da?"

"Nei, han undskyldte sig med, at han paa indstændig Begjæring havde lovet at prædike i et andet Settlement paa Søndag. Saa stor en Selvillid han end har, indsaa han nok, at han da vilde have kommet tilforn og til at staa tilfamme for sine nye Tilhængere. Vi ønskede, at du havde været tilstede, saa du kunde have været vor Ordfører; men da ingen Anden vilde, maatte jeg være det."

"Og derved tabte Menigheden Intet, det er jeg vis paa."

"Vi er ikke enige i det Stykke. Men nu skal jeg fortælle dig, hvorledes Ordene faldt. Da Mødet var tilende og Folk vilde til at rejse sig for at gaa, gik jeg frem til

ham. "Jeg vilde gjerne hilse paa Præsten", sagde jeg. "Ja, undskyld mig, hvis jeg tager fejl. Kanste du ikke er Præst eller er bleven kaldet dertil af nogen Menighed endnu?"

"Ja, jeg er Præst", sagde han; men han kom nok i Skade for at sige en Løgn dengang, og saa mange Løgne han end havde forkyndt os før, blev han dog rød i Govedet nu, især da jeg ogsaa spurgte ham, hvilken Menighed det var, som havde kaldet ham til sin Præst, og tilføiede, at jeg gjerne vilde vide det, fordi jeg var godt kjendt og havde mange Venner rundtom i Amerika. Han harkede og stammede og sagde tilfids, at den Menighed egentlig ikke havde givet sig noget Navn endnu, men laa længere oppe i det nordvestlige Minnesota.

"Jeg syntes, at du sagde til Eivind førend Forretningen begyndte her, at du aldrig før havde været saa langt mod Nordvest", sagde jeg.

"Ja, jeg — jeg mente mod Sydvest; det er let gjort at forsnakte sig", stammede han og anstrengte sig for at smile.

Den ligger vel i Maanen, tænkte jeg; men saa fremførte jeg mit Grinde og spurgte, om han ikke kunde blive her til Søndag, for at vi da kunde komme sammen og tales ved igjen.

"Ja, det vil jeg gjerne gjøre", sagde han og blev ganske smørblid; men saa kom Eivind hen og hvilede ham Noget i Øret, hvorefter han fremkom med den Undskyldning, som jeg fortalte dig. Saa bad jeg Forsamlingen at standse lidt og vendte mig til ham igjen.

"Jeg vilde gjerne i mit og Fleres Navn bede Gilbertsen", sagde jeg, — thi saa kalder han sig, — "om lidt Undervisning eller nogle Beviser af Guds Ord for Ytringer og Paastande, som han før en Stund siden lod falde. Og som en Mand, der er kommen hid for at undervise sine lidet ophlyste Landsmænd og hjælpe dem til Sandheds Erkjendelse, hverken vil eller kan han afslaa en saadan Bøn. Det ved jeg ogsaa af en anden Grund. Thi i Begyndelsen af sin Tale advarede han os for at lade vore Præster føre os tilbage til Katholicismen og Pavedømmet. Nu ved vi, at Katholicismens gruelige Vildfarelser og Løgne og Pavedømmets skrækkelige Magt og Indflydelse netop skriver sig derfra og har sin Rod deri, at det katholske Folk tager for god Fisk alt det, som deres ofte meget uvidende Præster lærer dem, uden at fordre Beviser af Guds eget Ord derfor eller selv prøve deres Præsters Lære efter Skriftens Ord, hvilket Gud dog har befalet Tilhørerne at gjøre, og hvilket vore Præster ogsaa formaner os til at gjøre, for at vi ikke skal komme til at tro paa Menneskelærdomme, men alene bygge vor Tro paa Guds eget Ord. Netop derfor staaer vort Kirkesamfund i den allerførste Modsetning til Katholicismen, og der er heller intet andet Samfund paa Jorden, som Katholikerne hader og forfølger saaledes som den rettroende lutheriske Kirke. Da nu Gilbertsen har advaret os for at lade os katholisere, saa vil han naturligvis ikke selv fordre, at vi skal være katholske overfor ham og tage hans Lære for god Fisk, uden at faa den bevist af Guds Ord."

Nu rejste Eivind sig. "Du har bestandig saa meget

at tale om", sagde han; "men jeg tror, at dette er noget unødigt Snak af dig."

"Kaldet du det unødigt Snak, Eivind", sagde jeg, "at jeg fordrer Beviser af Guds Ord i Religionsager, da er du nok allerede selv bleven temmelig katholisk. Du fordrer Beviser i timelige Sager og tør ikke betro en Mand 20 Dollars paa hans blotte Ord, hvormeget lessindigere vilde det ikke være at vove sit evige Liv paa et Menneskes Ord?"

"Vi har jo Bibelen", sagde han, "og kan læse i den."

"Ja", sagde jeg, "netop den vil vi, at vore Præster skal lære os og inlet Andet; derfor maa vi prøve al Lære efter den. Men det ved nok Silberisen, og til ham har vi henvendt os."

"Nei, det har jeg aldrig hørt", bemærkede Gregar i en brautende og spottende Tone, "at Tilhørerne skal prøve Prædikantens Lære. Det maatte da være de Mandelige af dem, eller Manden, som bor i de Omvendte; men naar saa Prædikanten er en omvendt og aandelig Mand, maa han ogsaa vide det bedre end diæse."

"Dit Ræsonnement vil vi helst være fri for; thi du modsiges Skriften, fordi du hverken fjender den sande Gud eller Hans Ord. Om En, som kalder sig en Kristen, forsømmer en Befaling, er han ikke derved fritaget eller undskyldt for en anden. Gud vil, at Alle, som er døbte, skal bruge hans Ord som dagligt Brød for Sjælen, og at de ogsaa skal bruge det til derefter at prøve Manderne, fordi mange falske Profeter er udgaaet i Verden."

"Hvor staar det?" spurgte han.

Saa tog jeg Bibelen, som laa paa Bordet, og viste ham Stedet. Først blev han rød i Hovedet og forfamsjet, men saa tog han sig sammen og sagde, at det kun gjaldt de Troende.

"Hum, hum", sagde jeg, "kan du da ikke skjønne, at Gud vil, at alle Kristne skal være Troende og saaledes hjemme i Hans Ord, at de kan prøve Manderne derefter. Alle Guds Befalinger gjælder os Allesammen, for at vi skal holde fast ved alt Hans Ord, saa at Hans Sandhed kan frigjøre os."

"Men med falske Profeter menes netop diæse Præster i Samarie; thi de kommer i Jaareklæder, som der staar et andet Sted."

Da maatte jeg le. "Tror du da virkelig, at vi er saa dumme herover, at du kan indbilde os, at Kristus med 'Jaareklæder' har ment Prædikanternes Legemsbeslædning? Nei, Far, saadanne udbortes Ting duer ikke til at prøve Manderne efter. Du mener, at vi ikke er aandelige, men vi er dog saa aandelige, at vi holder os til Guds Ord alene, og det er Mand og Liv og den eneste Prøvesten for Manderne. Med falske Profeter menes Saadanne, som kalder og udvælger sig selv til at prædike for Andre, skjønt de ikke selv fjender Guds Ord, og som med fromme Miner foregiver, at de alene tilsigter sine Medmenneskers sande Vel, mens de i Virkeligheden er sendt af Djævelen og kun søger sit Eget. Præsteklæderne beholder vi, især fordi den lutheriske Kirke, som vi befynder os til, lærer, at vi ikke skal forandre gamle Kirkeskikke uden gyldig Grund. For, naar man vil begynde at reformere og begynde udenfra, kan man saa let komme til at kaste Barnet bort med Døbe-

bandet. Dog — for at komme til Sagen og være kort. I Begyndelsen af din Tale spottede du ogsaa den lutheriske Lære om det egentlige eller ubetingede Evangelium; selvfølgelig maa du være grundigen overbevist om, at den Lære er falsk og maa ogsaa være villig til at bevise os dette af Guds Ord."

"Det er snart gjort", sagde Gregar meget fripostigt; "thi de norske Præster lærer jo, at Folk ikke behøver at omvende sig, naar de kun trøster sig ved Kristus alene."

"Jeg bad om Beviser af Guds Ord", sagde jeg; "men du kommer kun med en selvmodsigende Beskyldning mod Præsterne. Forresten kan jeg fortælle dig, at ingen af vore Præster er saa uvidende og dum, at han trakterer sine Tilhørere med saadanne Selvmodsigelser. Det Menneske, som trøster sig ved Kristus alene, maa ikke alene have haft og endnu have Sorg over Synden; thi uden Sorg kan der ikke være Tale om Trøst; men han maa ogsaa have den Erkjendelse, at han er et i sig selv aldeles fortabt og ganske hjælpeløst Menneske, ellers vil han ikke kunne trøste sig ved Kristus alene; thi Kjød og Blod vil helst trøste sig ved sig selv eller noget af sit Eget. Saaledes lærer vore Præster og formaner ikke alene de Faldne til Omvendelse, men ogsaa de Staaende, for at vi Allesammen maa arbejde i en sand Omvendelse hver Dag, indtil den gode Gud giver os Hjemslov herfra. — Hvem af vore Præster har lært anderledes, eller, som du siger, at man ikke behøver at omvende sig?"

"Allesammen."

"Har du da hørt Allesammen. Far?"

"Nei, men den Ene lærer jo som den Anden."

"Ja, for Skriften siger, at der i Kirken skal være en og samme Tro. Men kan du nævne mig en eneste En, som har sagt, at man ikke behøver at omvende sig?"

"Ikke netop de Ord."

"Hvilke Ord har du da hørt dem bruge; thi dersom du nogensinde har hørt en Præst fremføre en saadan gruelig Lære, da maa Ordene have sættet sig i din Husommesel?"

"Aa nei", svarede han i en flot og overmodig Tone, "jeg har ikke gjort mig Umage med at lægge saa noie Mærke til saadanne Præsters Ord."

"Aa nei", sagde jeg, "det viser sig nok, at du hverken har gjort dig Umage med at lægge Mærke til Guds eller til Præsterens Ord; men jeg skal sige dig Noget, du først og fremst trænger til at lægge Mærke til, og det er Guds og St. Petri Ord, at den, som taler i Forsamlingen, skal tale som Guds Ord, og — altsaa — slet ikke paa nogen Maade fare med løst Snak."

"Jeg farer ikke med løst Snak, du", sagde han; "jeg mente kun, at jeg ikke havde lagt Mærke til Saadant i deres Prædikener, men jeg ved, hvad de har skrevet offentlig, nemlig, at alle Mennesker har faaet Syndsforladelse og Naade, og den hele Verden er bleven absolveret ved Kristi Død; saa at man nu blot skal trøste sig ved det, som Kristus har gjort, og ikke bryde sig om noget Andet."

"At tale med dig om Guds Ord eller løse omfaps med Ralbene, det kommer nok omtrent ud paa Et", sagde jeg, "for du skjønner slet ikke, hvad Forskjel der er mellem Guds Ord og løst Snak, hører jeg, og er ikke meget for-

sigtig i din Udtryksmaade. Men hvis du mener, at vore Præster lærer, at de Syndere, som spørger efter en Frelser, skal trøste sig ved Kristi Fortjeneste alene, og at hverken du eller jeg skal bryde os om at bygge vort Saligheds Haab paa noget Andet end det, som vor Gjenløser har gjort for os, fordi al anden Trøst er falsk, da siger jeg: Ja, de lærer saaledes. Og hvis du havde erfaret, hvad det er at være en arm Synder og staa "elendig og jammerlig og fattig og blind og nøgen" over for Guds anklagende hellige Lov, da vilde du ogsaa prise Gud for saadan sand og kraftig Trøst mod Synd og Død og Satans Rige. Derfor siger Luther i sin Forklaring til Galaterbrevet: Og forbandede være Alle, som ikke giver Kristo den Ære, at de tror, at de ved Hans Død og Opstandelse er forløste fra Synden og gjorde retfærdige og salige. — Men dersom du troede dette, da vilde du blive ydmyg og ikke længere være fræk og dristig nok til offentlig at optræde som Prædikant for Andre og stifte Splid og Partier i en Menighed, hvilket St. Paulus kalder en af de aabenbare Kjedsyndere. — Og hermed: Farvel, Allesammen! Tag Vorherre og Hans Ord med Dere og gjør Indtægt i Ets sindighed!"

Dermed gik jeg og mine Venner indtagen Nils, som vilde hilse paa ham; men Gregar brød sig nok ikke meget om, at der var En, som fjendte ham fra Norge, og da han ogsaa mærkede, at han ikke var af hans Tilhængere, vilde han ikke tale med ham; derfor forvandede Nils ham kun til at betænke sig og ikke fremture paa den Vej, han nu havde slaæet ind paa, og gik saa fra ham."

"Men er det da virkelig kommet dertil", spurgte Alf, "at flere Familier vil melde sig ud af Menigheden og kalde ham til deres Præst?"

"Ja, ikke alene nogle Familier, men næsten hele Rode No. 1, paa Johannes og to a tre Andre nær."

"Ingen i de andre Roder?"

"Jo, en eller to i vor Rode og Halvorsen, Mrs. Wilsons Mand, og maaske en til i Rode No. 3."

"Jeg troede ikke, at Halvorsen vilde have været saa snar til at løbe efter en Sniger."

"Na nei, men naar hun vil, saa maa vel han gaa med for Husfredens Skyld."

"Det er altsaa hende, som vil ud af Menigheden?"

"Ja, naturligvis. Jeg hørte hende invitere Gregar til sig og saa ham tjære hjem med hende. Hun vil formodentlig have ham hos sig for at undervise ham en Tid. En god og grundig theologisk Uddannelse vil han der saa. Hun var allerede bleven saa from, siden hun havde hørt ham første Gang, at hun nu ikke vilde tale om Andet end Omvendelse, nemlig fra Præsten til Gregar — som du sagde. Hun har jo ogsaa en gisteferdig Datter, hende, som hun roste saa meget for dig i de første Dage, du var der, og sagde, at hun var just stiftet til at blive en Skolelærers Kone, fordi hun havde saadan Lyft til at læse. Det var nok en meget indvortes Lyft, for jeg tror ikke, at nogen Anden end hendes Moder har kunnet opdage den hos hende. Men nu finder hun maaske, at hendes Datter er særdeles stiftet til at blive Gregars Frue."

"Staffels Menneſte, hun har ogsaa Noget at bemærke sig med; men jeg har dog mest ondt af Halvorsen; thi han

er i Grunden en trofkyldig og snil Mand, og jeg tror, at han gjerne vil lade sig belære."

"Ja, det gjør mig ondt for hans Skyld. Men Eivind og hans Slægtninge og Venner i den Rode og Mrs. Wilson har efter min Mening aldrig gjort Andet end Dødt i Menigheden. Det var Eivinds Skyld, at vi fik saa liden og daarlig en Kirke; thi naar han, som allerede dengang var en af de Rigeste, ydede saa Lidet, vilde de fleste Andre rette sig derefter. Saaledes har det gaaet bestandig. Og desom Gud nu tillader, at de udelukker sig selv fra Ordets rene Forkyndelse, er det nok til det Bedste for os i aandelig Henseende, om det end med Hensyn til det Timelige ser lidt mørkt ud. Kirken ligger paa en af de Udtraadies Land — for Korthedens Skyld kan vi kalde dem saa nu —, han har skjænknet Menigheden to Akres Land omkring den, men vi har forsonet at saa Skjode af ham, og jeg antager, at vi nu mister baade Kirken og Landet. Saa liden og daarlig den var, vilde den have været stor nok nu, og havde ialfald været bedre end ingen; men Gud hjælper os nok ogsaa i dette Stykke. Saavidt jeg ved, er Manden allerede ifærd med at opsætte et Gjerde for at strænge os ude, og Røglen til Kirken, som han altid har haft, vil paa Søndag blive os negtet, saa at vi da rimeligvis kommer til at opholde os paa nærmeste Gaard i Rode No. 2. De Udtraadie vil have Kirken; om de tænker at udbetale os Noget som Erstatning for vor Del i den, ved jeg ikke. Efter vor Menigheds Statuter er det os alene, som har Ret til den, vi som holder fast ved den ægte gamle lutheriske Lære; men vi vil ingen Trætte have med dem. Paa Mandag skal vi have Menighedsnæsting, hvis Præsten kan blive over taalenge, og da bør du ogsaa blive over. Du kan komme til mig; du ved, du er velkommen."

"Du talte vel med Johnsens, da du var derhenne?"

"Ja, Mrs. Johnsen var rent forkræftet over Eivind og de Døttere, som vilde gaa ud af Menigheden; men hun er dog skjæffere og muntre nu end før, formodentlig fordi hun ogsaa er stærkere og friskere. Emma er den Samme som før, blid og venlig. Eivind har for det Meste søgt at holde nogenlunde Maade med sit Tyranni og næsten opført sig ligesaa taaleligt, som han gjorde i den sidste Tid, før end Dere blev forlovede; men nu herefter kan det maaske blive værre for dem."

"Det er jeg ogsaa bange for; men hvad jeg i saa Fald skulde gjøre, ved jeg ikke. Tage dem her ind til Byen kan jeg ikke, fordi min Ven ikke vilde strække til, og jeg har ingen Lyft til at ligge i Krangel med Eivind om det, han skulde høre, ikke heller tror jeg, det vilde lønne sig. Desuden har jeg slet ingen Lyft til at forblive i denne Stilling. Dagene slæber sig her saa trægt og langsomt hen for mig, at jeg kun længes efter, at Ugen og Maanedens skal gaa tilende. Det er støgt af mig. Jeg ved jo, at jeg tragt kan overlade Fremtiden til Gud, og jeg lider ikke den ringeste Rød. Mr. Davis er saa snil og hyggelig, at jeg har det bedre end mange Andre i min Stilling; derfor burde mit Hjerte altid være fuldt af Taknemmelighed mod Gud for al Hans Godhed imod mig; men det er ikke saa, desværre. Og naar jeg tænker paa Skolen — I de to Vintre, jeg holdt Skole henne i Wisconsin, var jeg altid taknemmelig, fordi Gud vilde bruge mig, arme Synder,

til en saadan Gjerning. Men sidste Vinter var jeg slet ikke saa tilfreds med min Stilling. Før havde jeg nok ogsaa talt om min bestandige Fjlytung fra Hus til Hus og fra Sted til Sted og spøgt dermed, men i Vinter begyndte den for ramme Aldor at mishage mig. Dog før min Part føler jeg mig ogsaa nu i min Samvittighed bunden til den Menighed, som jeg tilhører, og om end mit elendige Kjød og Blod kviede sig for at bide i det sure Æble, vilde jeg sige til dette, som Hjeldegutten sagde til Katten, mens han kneb den i Halsen: "Du lyt da taale de, Pus", — men, men er det ikke ogsaa min Pligt at tænke paa Johnsens, og hvorledes jeg snarest kan skaffe dem bort fra den slemme Mand?"

"Men, men jeg syntes du sagde, at du ikke kunde tage dem ind til Byen, fordi din Løn ikke vilde strække til. Nu vel, naar du ikke kan sørge for dem, saa lad saadan unyttig Bekymring fare og lad Gud sørge baade for dem og dig."

"Ja, ser du, det er lettere sagt end gjort, naar man føler, hvor Skoen trykker. Jeg kan godt indse, at Johnsens ikke vel kan udrette mere nu, naar Dommeren ikke vil tage sig af Sagen. Men jeg er forlovet med Emma, og hun er, som Skriften kalder det, min troslovede Hustru, derfor er jeg deres nærmeste Bestøtter. Givind skulde egentlig være det, men det er jo netop mod hans uretfærdige Behandling, de tiltrenger Beskyttelse, og i verdslige Sager maa vi bruge vor Fornuft og gjøre vore Beregninger, men overlade Udfaldet til Gud, fordi Han alene ved, hvad der tjener til vort sande Vel. Nu siger Mr. Davis, at jeg egentlig burde have større Løn, skjønt han ikke kan forhøje den nu, men dersom jeg bliver hos ham et Aar og saa gifter mig, da vil han skaffe mig femogtytti Dollars om Maanedens hos en af sine Bekjendte i en større By eller ogsaa selv give mig den Løn. Da var vi altsaa hjulpsne. Men — et Aar er langt; Koen kan dø, mens Græsset groer, siger et gammelt Ord, og stakkels Mrs. Johnsen kunde være dræbt før den Tid; saaledes tænkte jeg, da du først sagde, at Givind var blandt de Udtraadte, og det faldt mig ind, at jeg vilde bede Mr. Dav's skaffe sig en Anden i mit Sted saa snart som muligt, for at jeg kunde reise til Wisconsin, hvor jeg haabede med Guds Hjælp at komme i en Stilling, som jeg har bedre Lyst til, og som jeg kunde leve af sammen med Emma og hendes Moder, siden Menigheden ikke vil eller kan underholde mig. Dog nu vil jeg først betænke mig en Tid og søge at blive enig med mig selv om, hvad jeg bør gjøre; thi det forekommer mig ogsaa at være aldeles urigtigt af mig at forlade Menigheden nu i dens Trængselstid, og jeg er bange for, at jeg ikke kan gjøre det med en god Samvittighed. Hæer, hvis den nuværende Menighed anmoder mig om at blive Skolelærer til Vinteren igjen og ogsaa i Gjærningen beviser, at den gjerne vil have mig, da kan jeg nok ikke forlade den. Eller hvad siger du nu? kan du give mig et godt Raad?"

"Maaske kan der blive en bedre Udvei, om du bliver her, end du nu tænker. Men jeg kan ikke give dig noget bedre Raad end det, du hidindtil har brugt. Lad du baade din og deres Fremtid ligge rolig i Guds Haand; lad hver Dag have nok i sin egen Plage, og se saa til, om Han ikke snart maaske skal gjøre et lidet Under for dig og

Johnsens og give Dere det ligesom i Søvne, som Salomo siger, at han pleier at gjøre med Sine. De fleste Mennesker tror ikke, at Gud gjør Underer nufortiden, men det kommer deraf, tror jeg, at deres Sine ikke er vante til at se Guds Styrelse i alle Ting, derfor kan de ikke beundre den. — Men nu maa jeg nok se til at komme paa Hjemveien igjen, og du har faaet Nok at tænke paa, til du kommer ud til os. — Du har hidindtil i nogle Aar været en uførtroden Arbejder for de Lam, som Herren ved Daaben har indlemmet i sit Rige, og jeg tror, du bør vedblive dermed, indtil Han, som har sat dig i den Stilling, selv fritager dig for den igjen ved at anvise dig en anden; thi det er, hvad jeg tror, Han snart vil gjøre."

De skal sjunge: Herrens Konge Hesiana tusindfaldsøn.

De skal sige:

Himmerige

Har Gud skjenkt os i sin Egn.

(Bist. S. A. B.)

Guldspetten.

Ingen af de europæiske Haffspetter kan i Skjønhed maale sig med Nordamerikas Guldspette. Hovedet og Halsen ere afsegraa med et starlagenfarvet Baand paa Baahovedet; Legemets Overside er brunagtig med sorte Tverbaand, Struben og Obergumpen hvid, og et bredt Tverbaand paa Brystet sort. Den øvrige Del af Underlivet er sortpletet paa den lyse Bundfarve; Spvingfjerene ere svoblgule og Halefjerene rødgyldne med mørkere Sidsr. Næbbet er buet, og heri adskiller den sig fra alle den gamle Verdens Haffspetter, der altid have dette ret. Længden er omtrent 12 Tommer.

Guldspetten er udbredt fra Texas lige op til de øverste Dele af Nyholland, ja selv paa Gronland skal den være bemærket.

Neppe have de første milde Solstraaler om Vaaren faldt Naturen tillive fra dens lange Winterdvale, før man hører Guldspettens foraarssvarslende Toner fra Toppen af de høieste Trækroner. Disse Toner ere Hannerens Kjerlighedssange og lyde som en fjern Latter; de Indfødte kalde Fuglen "Flicker" paa Grund af dens Stemmes Lighed med dette Ord; her i Vesten gaar den i Regelen under Navn af the goldwinged woodpecker. I Begyndelsen forfølge flere Hanner den samme Hun; de nærme sig hende saa ofte det lader sig gjøre, bære Hovedet, udbrede Halsen og bevæge sig frem og tilbage, idet de indtage de forfjelligste Stillinger og anstrenge sig i det Hele taget af hderste Gøne for at vise den Udkaarne Stycken og Inderligheden af den Kjerlighed, de nære for hende. Hunnen slyder til et andet Træ, men stedse forfulgt af et Par, ja lige til et halvt Dusin Hanner, der uførtrodet gjentage sine samme Forsikringer paa det andet Sted.

Men hvad der under disse Omstændigheder ikke er det mindst mærkelige, er, at der aldrig spores nogen Menighed eller Skindhge blandt disse Rivale indbyrdes; men har

endelig den Skjønne bestemt erklæret sig for den ene af dem, forlade de øvrige strax det lykkelige Par og begynde forfra paa et andet Sted i Saab om et heldigere Udfald. Og saaledes finde inden kort Tid alle Guldspetter sin Mage.

Nu begynder hvert Par at udhule en Træstamme for at skaffe et passende Sted til Bugge for sin Yngel. Begge arbejde med den største Iver og, som det synes, med stor Fornøielse. Medens Hannen arbejder, hænger Hunnen sig tæt ved Siden af Hullet, og betragter med synlig Glæde hver Spaan, som falder for dens stærke Næb. Naar Hannen hviler, tager Hunnen fat, og under det fælles Arbejde bliver saaledes snart Nedet færdigt. Nu hjærtegne de hinanden paa Grenene, klatre fornøiede opover og rundt om Træstammerne, tromme med Næbbet paa tørre Grene, som vi ofte i de norske Skove kunne høre Halkespetterne gjøre, forsvare sit Nedehul mod den paatrængende Ster, undersøge og betragte det atter og atter, og inden 14 Dage er forløbne, har Hunnen paa Hullets Bund lagt sine 4 til 6 Æg, der hvile paa et Underlag af nogle Spaaner, der ere ladte tilbage efter Udhakningen. Alt dette gjentager sig to Gange om Aaret.

Guldspettens Flugt er hurtig og udholdende, og sker i korte Buer. Naar den flyver fra et Træ til et andet, sænker den sig saa Alen foran det sidste, og sætter sig paa Stammen lige ovenfor Roden. Føler den sig fuldkommen sikker, lader den jevnlig høre sin eiendommelige Lyd saavel under Flugten, som naar den sidder.

Den klatrer fortrinlig og i alle Retninger, dog ikke nedad. Ofte flyver den ned paa Jorden for at opsamle et Bær eller et Insekt, som dens skarpe Nie har opdaget ovenfra, og hopper med stor Lethed omkring under Træerne; ligeledes undersøger den uddøde Træstubber for at finde Myrer og andre Smaadyr. Den elsker Frugter, saasom Æbler, Pærer og forskjellige Slags Bær; heller ikke forsmaar den det unge Korn paa Marken.

Vadsfæbjørnene og Nordamerikas store Slanger ere Guldspettens farligste Fiender. Den første af disse stikker uden Videre sin ene Pote ned i dens Nedehul, naar dette ikke ligger for høit fra Marken, og henter det ene Æg op efter det andet; ofte tager den ogsaa de rugende Fugle med. Den sorte Slange nøier sig med deres Æg og Unger. Forskjellige Falkarter forfølge den i Flugten, men de undgaa de fleste af dem ved at tage sin Tilflugt til det nærmeste Træhul. Den store Forster Audubon fortæller, hvor stor Fornøielse det altid var ham at se Falkens Forundring og Skuffelse, naar dens Blyt, som den netop skulde til at gribe, pludselig forsvandt lige for dens Næse. Og naar Guldspetten ikke kan naa et saadant Tilflugtstæd, slaar den ind paa Stammen af det nærmeste Træ og klatrer med saadan Hurtighed rundt denne i Spiral, at Falken i Almindelighed slaar feil den ene Gang efter den anden, og endelig opgiver Jagten, naar den forfulgte Spette er naaet op i de tætte Kroner.

Dens Kjød spises af Jægerne og de Indsædte; ogsaa paa Torvene i Philadelphia og New York sees den af og til, men den stærke Myrelugt, som altid er tilstede ved den, afstrækker de fleste fra at tage fat paa den.

Uagtet det sjelden lykkes at holde Halkespetter i Fan-

genstak, hvor de altid maa savne den passende Føde og tilbørlige Motion, har det ofte lykkes at underholde Guldspetterne og selv føre dem fangne over til Europa. End ikke som Fanger tabe de sin naturlige Livlighed og Munterhed, men tage med stor Beredvillighed den Føde, man rækker dem, og ødelægge af lutter Glæde Træverket i sit Bur.

Passer man dem vel, kunne de saaledes ikke blot udholde den lange Sørejse, men ville trives aarevis i sit Fangenskab. De lære snart sin Vogter at kjende og komme frem, naar han kalder paa dem, for at tage sit Foder af Haanden, helst naar dette bestaar af levende Orme.

Saaret og fangen.

(Af Oberst T. A. Dodge.)

I omtrent to Uger havde vi marscheret nordpaa fra vort Kvarter ved Aquia Landing; vi vare gaaede over Potomacfloden ved Edwards Ferry, og det var os Alle bekendt, at vi forfulgte General Lee, der atter havde udført en af sine snilde Manøvrer, idet han, dækket af Floden, var gaaet to Dagmarscher forud for os og nu befandt sig i Pennsylvania. Rygtet fortalte, at Harrisburg var plyndret, at Kornmarkerne bleve afbrændte, og mange andre Træk af Raahed og Vandalsisme; men hvor Meget, der var sandt, og hvor Meget usandt, kunde vi ikke vide. Vi havde ikke faaet Aviser fra New York, siden vi brøde op, og naar man undtager Armeens eller maasse Korps-Hovedkvartererne, er man i Almindelighed saare uvidende om, hvorfor en stor Hær foretager sine Frem- og Tilbagemarscher, og hvorhen den endelig skal. I Almindelighed kunde vi vel formode eller maasse høre hente om, at vi skulde op til Pennsylvania for at forfølge "Northern Virginia"-Hæren, og vi kunde nok forstaa, at vi neppe kom synderlig videre uden et stort Slag; men hvor Lee netop befandt sig, eller hvor han vilde vælge sin Slagmark, eller endelig hvor mange Dage det vilde vare, før Sammenstødet fandt Sted, det kunde vi ikke have nogen Mening om, og vi brød da heller ikke vore Hjerner synderligt med at tænke derpaa.

Vor tidligere Oberst, en særdeles brav Chef, var falden i det forfærdelige Haandgemæng ved Chancellorsville, vor Oberstløjtnant var bleven Regimentskommandør og jeg hans Adjutant. Der var ingen andre beredne Officerer ved Regimentet, og vi havde Nok at gjøre med at holde Kommandoet i god Orden og fuldtfærdigt til den haarde Dyst, der, som vi vidste, forestod, saa at vi ikke tænkte paa, hvorhen vi skulde, og hvorfor vi marscherede.

Obersten og jeg stode paa en særdeles venstabelig Fod. Vi havde begge tjent fra et tidligere Stadium af Krigen, og vi vare begge komne til dette Regiment — der var nyoprettet — efterat have staaet Ildprøven, han under Mac Dowell, jeg under den tapre Kearny, og dette gjorde os til Veteraner ligeoverfor de andre Officerer, af hvilke ingen havde været i Tjenesten mere end nogle faa Maaneder.

Denne Omstændighed havde gjort os til gode Venner, og vi havde fra først af haade spist sammen og delt Telt med hinanden og havde saavel officielt som privat været saa nøie forbundne, som to Officerer nogensinde kunne være det. Obersten lod mig gjøre Broderparten af Arbeidet og satte stor Tillid til min Klogskab; min Stilling i Regimentet var derfor baade behagelig og ansvarssfuld.

Vi rykkede frem i al Magelighed; vi marscherede omtrent to Mile i Timen og nåede derpaa vore ti Minuters Hvil, saaledes som man almindeligt gjør, naar man ikke har nogen bestemt Marschordre. Intet var fjernere fra vore Tænker — idetmindste fra vore uindviede Kameraters — end Forestillingen om et umiddelbart Sammenstød. Vi vare brudte op fra Natkvarteret Kl. 3 om Morgenen, og henad Middagstid vare vi naaede 6—8 Mile fra Gettysburg — et dengang ukendt, men nu over hele Verden bekendt Navn —, men det var først Kl. 2—3 om Eftermiddagen, at vi ved at høre Kanonerne dumpede Drøn foran os begyndte at spidse vore Dren efter Muligheden af en nærførestaaende Fægtning.

Kanonerne fortsatte sin uheldsvangre Sang i en halv Times Tid eller mere, uden at Lyden bragte os nogen afgjørende Underretning; men paa den Tid kom Brigadekommandøren — stakkels Fyr! han anede kun lidt, at hans Livsllys skulde være slukt før Solnedgang — ridende ned til Kolonnen. "Tag Folkene godt sammen, Oberst!" sagde han, "og slut op, thi vi laaes foran", og derpaa red han videre for at bringe Budskab til de bagved værende Regimenter.

Nu er det Tidspunkt indtraadt, da man skal vaage over Folkene's Holdning. Her er En, hvis Ansigt er blegere end et Spøgelses, men hans Dæ er ikke det mindst skinnende og hans Læber ikke mindst fast sammenpresede i det Dieblis, han veier sin Tilhøielighed mod sin Pligt. Ved Siden af ham nøler et Dro, som om fem Minuter vil klage over saarede Fødder, fremsføre alle Slags Undskyldninger og ligge paa Lur efter enhver Leilighed til at falde fra eller marodere; ikke langt borte staar en skræddende Herre, der taler som en Løve og handler som en Hare; han prater høit og kaster sine Talemaader til alle Sider; men der er Ingen, der saa hurtig som han vil naa Bagtroppen under den kommende Fægtning, det være sig nu, at han lusker derhen, eller at han ligefrem løber bort. Denne svage Dreng, neppe 18 Aar gammel, med det smukke Ansigt, der travler afsted bagved ham, og som stræber at skyde Hjertet op i Livet og at dæmpe Grindringen om den i Hjemmet efterladte Moders og Søstrenes Kys, han er kun en Dværg i Sammenligning med sin Rodekamerat; han lider uidentivt af Bulderbasens Grovbed og Dredladenbed; men han er nu en ubevidst Helt; han vil staa i Rækker, naar Skvadronøren skulker til Bagtroppen, han vil gjøre det Arbeide, som den feige Driver skyr, han vil gaa frem med saarede og hovnede Fødder, han vil følge sit Geled, til han er skudt ned eller gjort til Krøbling. I saadanne Diebliske er det let at sige, hvem man kan stole paa, og hvem der skal spottes som Kjeltring eller Kujon. Til frivillige Kompagnier foretrekker jeg i Regelen velopdragne Unglinge paa ikke over tyve Aar. De ere lette at føre, de søge Ledelse og Exempel hos sine Officerer, iste-

derfor at stole paa sin egen Klogskab, og de ere mildere bekyndte med Faren. For ung til at have indgroede Vaner vil den unge Mand i Almindelighed gaa forud for den ældre, naar det gjælder om at marschere, arbeide eller kjæmpe, og det kan man være sikker paa, at han i en snæver Bending ridderlig vil følge sin Fører; naar han blot føres, vil han følge gjennem Lyft og Lyndt. Jeg taler ikke her om de gamle, prøvede Soldater, jeg taler kun om de Frivillige.

Vi havde vedligeholdt en fremskyndet Marsch — omtrent 2½ Mil i Timen — i nogen Tid, da flere Stabsofficerer, den ene efter den anden, kom med længs Linier for at drive paa os, og de standsede da igjen af og til for at svare paa et eller andet Spørgsmaal om Nyheder. Hvad der blev fortalt, blev snart bekyndt. Det første Armeekorps havde haft et Sammenstød c. 5 Mile borte ved Gettysburg, og Reynolds havde taget en hel Brigade af Rebellerne.

"Hurra for Reynolds!" er det almindelige Raab.

Nogle Minuter senere lyder et andet Røgte: "General Reynolds er falden!"

"Slut op, Folk! Kaptein, hold Deres Folk godt sammen!" er den instinktmæssige Kommentar til denne Efterretning.

Paa denne Tid havde Enhver forglemmt sin Træthed ved den hidsende Forsmag paa den nærførestaaende Kamp. Blodet flyder nu hurtigere i Aarerne, Pulsen banker heftigere, enhver Nerve er spændt, og Enhver føler en skjelligere Livskraft end for en halv Time siden.

Seller ikke dette hidrører fra Modløshed. Selv den skjæfste Mand vil føle en vis Frygt, naar han gaar i Kampen, idetmindste enhver Mand, der er af heftig Natur og ædelt Blod. Jeg har seet Mænd, hvis Sløvhed ikke forlod dem selv i den mest morderiske Kamp; de vare kun modige, fordi de ikke kunde vurdere Faren. Jeg har kjendt Folk, der bestandig sagde, at de hellere vilde gaa i Kamp end ikke deltage deri, og som erklærede, at Kugleregnet var deres Liv og Lyst; men min ringe Erfaring, indsamlet under nogle drøie Felttog ved det gamle tredie Korps, har lært mig, at saadanne Folk i Almindelighed ikke ere til at stole paa, og at de ikke blive gode Officerer. Nogle af dem due til at angribe en Standse, hvor Arbeidet er gjort i ti Minuter; men som en stadig rolig Fører, der aldrig taber Hovedet i Kampens Hede eller lader en god Leilighed gaa tabt af lutter Magelighed, anbefaler jeg den Mand, der har Øyne til at seke Faren og dog Villie nok til at gjøre sin Pligt.

Nu og da ophørte Kanonilden, men den begyndte igjen med fornyet Kraft. Vi ilede fremad uden at holde Hvil hver Time; men af Frygt for at bringe Folkene allfor udmattede til Kamppladsen, saa at de ikke kunde være kampdygtige, var der dog ikke bleven befalet Almarsch. Endelig fik vi sent paa Eftermiddagen Gettysburg i sigte. Vi gik igjennem Byen, idet vi havde megen Møie med at forhindre Folkene i at forlade Gelederne for at nyde det fristende Vand, som Byens kvindelige Befolkning udfjænkede næsten ved hvert Hus; vi naaede endelig Udkanten af Byen og rykkede ud paa Marken. Her bleve vi stillede op i en dobbelt Kolonne paa et Sted, der blev os angivet af vedkommende Stabsofficer.

Vi havde nu nogle faa Minuter til vor egen Raadighed. Folkene bleve beordrede til at blive i Linie, og Enhver satte eller lagde sig ned i den bekvemteste Stilling, netop paa det Sted, hvor han befandt sig. Nogle lagde sig ned i sin fulde Længde og luffede Vinene, Andre satte sig paa Hug og diskuterede Situationen, og imidlertid gjorde Oberjergeneralerne sine Lister op for at se, om Noget manglede.

Vort Regiment stod i en Frugthave; Obersten og jeg sadde under et Æbletræ og talte om den kommende Fregtning og dens mulige Resultat. Han var gift, jeg var dengang endnu ugift. Han havde holdt Bryllup 8 Maaneder iforveien, den samme Dag, da han rykkede ud for at gaa til sit Regiment, og havde forladt sin Brud umiddelbart efter Brylluppet og Bryllupsmaaltidet. De vare blevre viiede, for at hun, hvis han blev saaret, kunde have Tilladelse til at besøge ham og pleie ham under hans Sygdom. Vor Tale dreiede sig naturligvis mere eller mindre om dem derhjemme, og vi gavede da hinanden, som saa ofte tilforn, forskjellige Budstaber og Gilsener i Tilfælde af, at et Uheld skulde tilstøde en af os.

Vi vare begge Medlemmer af den episkopale Kirke. Obersten var en oprigtig, samvittighedsfuld Kristen, som gjorde sin Pligt, ikke alene med militær Nøiagtighed, men med en beghnsfuld Trostak mod sig selv, og jeg tror næsten ikke, at nogen Soldat kunde holde sig strengere paa Pligtens Vej paa Grund af sin oprigtige religiøse Følelse, end vor gode Oberst. Jeg syntes undertiden, at hans religiøse Skrøpler førte ham for vidt i nogle Ting, men i Hovedsagen saa jeg overalt Udbyttet af hans fromme Tankemaade.

Som han og jeg nu sadde der noget assides fra de øvrige Officerer og fra Folkene og saaledes ikke udsatte for deres Bemærkninger, sagde Obersten til mig midt under vor Samtale: "Adjutant! om kort Tid gaa vi til en haard Dyst; lad os bede om Hans Beskyttelse." Jeg samtykkede strøg, og vi knælede da ned under Treet og fremhæve hver i sit Hjerte en Bøn til Hærens Herte. Det var en alvorlig, usminet Handling, ene fremkaldt ved Dødeligheds Høitidelighed, og jeg føler, at den sikkert havde sin gode Virkning paa os begge.

Kanontordenen, som i nogen Tid havde tiet stille, begyndte kort efter igjen i en Afstand af omtrent en halv Mil tilvenstre for os, hvor det første Korps endnu holdt sin Stilling trods Tabet af sin dygtige Fører. Terrænet var aabent, og vi kunde se de to Infanteribattaljoner sende snart en spredt, snart en mere koncentreret Bevægelse ind i hinandens Rækker. Nu og da viste et Regiment Tegns paa Vælsen; men det blev igjen opnuvret ved et eller andet muntert Indfald og sit atter sin forrige Fasthed; imidlertid sprængte de beredne Officerer langs Linierne, og Stabs-officerer og Ordonanser galopperede frem og tilbage mellem Frontafdelingerne og den bagved værende, kommanderende General.

"Fremad!" lød det i vor egen Linie fra Regiment til Regiment; thi Lyden af Skytternes Ald var pludselig naaet op til vor Stilling. Det var unødvendigt at befale det, thi tre eller fire Skud foran vare tilstrækkelige til at sige os, at Fiendens Skytter, der gik foran under Frem-

rykningen, pludselig vare komne i Rast med vore. Vi vare hurtigt formerede i en Linie af Dobbeltkolonner og rykkede fremad gennem Markerne, idet vi sonderbrøde Plankeværket paa vor Vej eller frøbe over det i en blandet Skare for igjen at ordne os, naar vi vare komne over. Vort Regiment rykkede saaledes 4—500 Skridt frem, da vi fik Ordre til at gjøre Holdt og rykke udad, medens Reservebrigaderne skulde forblive sluttede. Saavidt vi kunde se, stode vi efter Udrykningen til Venstre i det aabne Terræn, og til Høire naaede vi nogle Skovstrækninger. Om vore Fløie bleve dækkede, kunde vi ikke se, skjønt vi nok kunde tænke det. Alt, hvad vi kunde se, var, at der var Rok for os at gjøre i Fronten, og vi fastede derfor hele vor Opmærksomhed henimod dette Punkt.

Der hændtes mig nu et pudsig Tilfælde, saaledes som disse indtræffe selv under slige alvorlige Forhold. Min Indlingshest, "Fanny Grey", havde jeg været nødsaget til at sende til Washington, da den strenge Tjencste og knapt tilmaalte Føde eller endog saa fuldstændige Mangel paa Foder under Chancellorsville Felttoget havde gjort den fuldkommen utjenstdygtig, og mine Venner havde sendt mig en liden brun Hoppe, som jeg gav Kjølenavnet "Dimple". Dimple var et smukt lidet Dyr af Morganracen, og den var meget brugbar, men den havde hidtil aldrig staaet for Skud. Fra det Tidspunkt, da vi begyndte at høre Kanonaden, var Dimple bleven mere og mere ophidsset, og da vi kom umiddelbart indenfor det fiendtlige Artilleris Rækker, havde jeg Rok at bestille med at styre den og tillige passe min Tjencste, saasnart en Granat hvilede over vore Hoveder eller sprang i Nærheden af os. Tirailleurilden drev den til det Yderste, saaledes at det stakkels Dyr, medens vi rykkede frem i Kolonner, pludselig skræmmedes af en Explosion, der var altfor nær for dens sølsomme Nerver; Dyrret styrtede nu frem med mig foran Fronten og for langt bort paa den anden Side af vor Linie og hen i en meget ubehagelig Nærhed af det Sted, hvor jeg vidste, at Fienden var. Denne hele Manøvre ledsagedes af en ustandselig Lattersalve paa min Beføstning fra hele Brigaden, der baade kjendte mig og min Hest meget godt. Men det Værste var endnu tilbage. Det lykkedes mig vel endelig igjen at bringe Dimple til Lydighed og faa hende ind paa sin Plads i Regimentet, men den næste Granat, der sprang i Nærheden, sit hende til at sætte af i Karriere med en rask Bending helt omkring. Det var aldeles utaaleligt, det saa ud, som om jeg løb min Vej, hvad jeg jo virkelig ogsaa gjorde, som enhver ubildet Deltager kunde se. Dette fremkaldte en ny Lattersalve, der ærlig talt begyndte at ærgre mig lidt. Heldigvis naaede jeg igjen mit Regiment; Dimple var bedækket med Skum, og jeg frygter for, at dens nydelige Flanker bar nogle slemme Mærker af mine svære Sporer. Jeg saa nu, at alle de beredne Officerer ved Regimenterne i vor Brigade vare stegne af Hesten — en ingenlunde usædvanlig, men efter min Mening uheldig Skik, for man gaar i Kamp — og skjønt jeg principmæssig misbilligede denne Fremgangsmaade, overgav jeg dog ogsaa Dimple til en omstreifende Trommeslager, der skulde føre den til Bagtroppen, og jeg udførte derpaa min Tjencste tilfods.

Hvad angaar denne Afstigning under en Fregtning, saa betragter jeg den som en meget daarlig Skik. Den er

forfaavidt god, som den befrier mange høiere Officerer fra at blive gjorte utjenstdygtige og saaledes bevarer dem for deres respektive Afdelinger; men, medmindre man staar bag et Brytvoern eller i en fuldstændig defensiv Stilling, er det meget mere stiftet til at vække Folkenes Forbitelse, at deres Officerer søge at frelse sig selv, end det er egnet til at sikre disse mod at blive saarede. En bereden Officer kan gjøre Mere for at holde Folkene sammen, end en, der er tilfods. Dog er Selvopholdelsesdriften i Regelen nok til at stige af Hesten, naar Exemplet gives af høiere Vedkommende.

Jeg befandt mig da altsaa tilfods bag Regimentets høire Fløi; jeg søgte at indgyde Officerer og Mandskab Mod og stræbte at faa Linien til at holde Stand; thi vore Skytter vare blevne kastede af Fiendens, og begyndte allerede at komme bag ved os, idet de kun nu og da under Tilbagetoget afskjød sine Geværer.

Idet Skytterne saaledes droge gennem Linien, blottede de os snart for de fiendtlige Skytter, som vare fulgte efter for at gjøre Plads for den fremtrængende Rebellinie, der havde formæret sig til Angreb for at kaste os ud af Byen.

Nogle Dieblikke hensnæg sig i aandeløs Forventning og Uenastelse; den uregelmæssige, gule og graa Linie kom lidt efter lidt i sigte, — alle Officerer vare der tilhest, de svingede med Sablerne og opmuntrede Folkene. Det var et vanskeligt Arbejde at faa vore Folk til at holde sine Skud tilbage. I et nyt Regiment er der altid nogle nervøse Fyre, der ville skyde, længe før der er Noget at sigte paa, og tager man sig ikke godt iagt og passer nøie paa Folkene, vil Halvdelen af de Dvrige følge Exemplet og bortodde sin Ammunition, Mod og hele moraliske Stemning paa en fuldstændig unyttig Skydning. Der var naturligtvis ogsaa hos os det sædvanlige Antal vilde Skud.

Færen for en for tidlig almindelig Fyring var imidlertid snart forbi; thi da Rebellernes Linie var et Par Hundrede Skridt fra os, blev der givet Befaling til Skydning, og en livlig Ild rullede ned langs Kompagniernes Rækker fra høire Fløi.

Dette standsede paa ingen Maade Fiendens Fremrykning, men det fremkaldte hans Ild; han vedblev at rykke langsomt frem, idet han vedligeholdte Ilden paa en temmelig uregelmæssig Maade, efterføm han kom nærmere. Naar Røgen af og til drev bort paa enkelte Steder, kunde vi se hans Officerer løbe frem og tilbage i ivrige Bestrebelse for at opflamme Folkene til deres Gjerning.

Vel hundrede Skridt fra os gjoide de Holdt, og da Ilden nu blev staaende, begyndte den at lysne bedre op i vore Rækker. Hvert femte eller sjette Sekund slog en eller anden skaffels Fyr ud med Benene og faldt til Jorden med et Smertenssfrig; undertiden samlede han sig igjen op og gik tilbage til Bagtroppen, men mangen Ga faldt lige paa Maven eller paa Ryggen uden at give en Lyd fra sig. Nogle styrtede ogsaa om og dannede en hel Klump, medens Andre kaste sine Gevær, og idet de holdt paa sine saarede Lemmer, enten søgte at forlade Rækkerne eller bleve staaende for at opmuntre sine Kamerater. Jeg erindrere netop en rask, tapper Fyr, der var tæt ved mig; han var skudt i Benet, men havde sat sig ned og ladede og skyrede med saamegen Koldblødighed og Regelmæssighed, at

man skulde tro, at han var usaaet; kun nu og da raabte han til en eller anden foran værende Kamerat, at han skulde gjøre Plads, for at han kunde faa frit Skud. Der fandtes ogsaa nogle forkrækkede Toeser, der vilde forlade Rækkerne med en Rist, som neppe var dyb nok til at Blødet kom frem, og der fandtes dem, der i Slagets Hede fuldstændig tabte Besindelsen; skjønt de massmæssigt holdt sine Pladser i Seledet og ladede Geværerne, skjød de dog ligesud i Luften.

(Fortsattes.)

Kræmmerens Historie.

(Efter det Engelske.)

En Aften i Begyndelsen af Vinteren sad flere Gæster om den varme Oven i et Værtshus i Vermont i de Forenede Stater. De syntes at hede sig, Samtalen kunde ikke ret komme i Gang, man hørte af og til kun nogle enkelte Ord, og, som det lod til, bestod hele Adspredelsen i at spytte paa Ovnen, en hos Nordamerikauerne meget yndet Tidsfordriv. Da derfor en Vogns Kuller forkunde et Besøg, gjorde dette en næsten elektrisk Virkning, som blev forøget ved den Gæsts Personlighed, der kort efter traadte ind. Det var Kræmmeren Samuel Viney fra Dover i New Hampshire, en liden underkærlig Mand paa omtrent fyrgetyve Aar, hvis betydelige Legemskraft var ligesaa godt bekendt som hans Snildhed og Forstand. Efterat Widney havde faaet sig lidt Aftensmad, blev han venkabeligt anmodet af Selskabet om at tage Plads, og, da dette var steet, bestormede man ham fra alle Sider med Opfordringer om at fortælle en Historie. Det efterkom han da ogsaa, og nu begyndte han med en selvtilfreds Mine saaledes:

”Nu vel, Gentlemen! jeg formoder, at det vil være Dem behageligt at høre en Begivenhed, som hændte mig for ganske kort Tid siden. De ser, at jeg netop kommer fra det fjerne Vesten, for at gaa i Vinterkvarter i Hjemmet. En smuk Aften for omtrent to Maaneder siden bankede jeg paa en liden Landsbykroes Dør i Hancock County i Staten Indiana. Veiret var varmt, men Himlen overtrukken, og Natten truede med at blive meget mørk. Genimod Al. oite, da jeg havde spist til Aften, begyndte det at regne stærkt; det var jeg slet ikke glad over, thi jeg vilde den næste Morgen være i Jackson, hvor der ventede mig nogle Karer, som jeg skulde have hjem med mig. Genimod Midnat gik Maanen op, og saa haabede jeg at kunne komme afsted og finde frem paa den daarlige Wei. Jeg sagde derfor til Værten, at jeg agtede at tage bort Al. to om Natten; han forundrede sig derover og spurgte, hvorfor jeg ikke hellere vilde blive til om Morgenen og isst spise Frokost.

Jeg kjender mine Folk, Gentlemen! det forekom mig, at der deri laa et skjult Vink, og medens jeg meddelte Værten, uden at lade mig mærke med min Mistanke, Marsagen til, at jeg saa tidlig vilde bryde op, kastede jeg Blikket paa de Tilstedeværende. Med Undtagelse af en

Eneste saa de Alle meget stiftelige ud. Til Sheriffen i Jackson skulde jeg aflevere en Paffe med Plakater, der indeholdt Opfordring om at gjøre Sagt paa en berøgtet Stemand ved Navn Dick Hardhead, for hvis Paagribelse der udlovedes en anseelig Belønning. Plakaten havde en vægagtig Beskrivelse af denne Person, og det forekom mig, at den passede godt paa Manden, som sad der. Jeg betragtede ham nøiere fra Siden uden at vække hans Opmærksomhed, og jeg var snart sikker paa, at Thren var den Rette. Det var en høj, velbogen Mand, godt klædt, ja han saa næsten sin ud, men hans Ansigt havde et sueligt, grusomt Udtryk, som man kun finder hos saadanne ægte Skurke.

Da Værten førte mig til mit Kammer, spurgte jeg ham, hvem Manden var. Han kjendte ham ikke, han var kommen om Eftermiddagen og havde sagt, at han vilde reise den næste Morgen. Værten vilde tillige vide, hvorfor jeg gjorde det Spørgsmaal. Men det er ikke altid klogt at fortælle, hvad man saadan tænker. Derfor svarede jeg:

„Na, ikke Andet end at den Mand's Ansigt forekommer mig bekendt, men jeg kan slet ikke huske, hvor jeg før har seet ham.“

Min Beslutning var nu den, saa hurtigt som muligt at naa Jackson, for at melde Sagen til Sheriffen, saa at han om muligt kunde faa Skurken paagreben endnu i Kroen, thi jeg tvivlede, som sagt, ikke om, at det var Dick Hardhead.

Jeg fører et Vækkeuhr med mig paa mine Reiser; det stillede jeg, førend jeg gik tilfængs, paa Slaget Et; saaledes kom jeg betids op og gik ned i Gaarden. Det var nu klart Maanestien, og Skyerne havde spredt sig. Gaardskarlen kom snart paa Benene, jeg fik forspændt, og Kl. 2 var jeg paa Veien. Moradset var dybt, og min Hest kunde kun langsomt komme frem, desuagtet løb Dyret hurtigere, end jeg havde ventet, uden at jeg behøvede at drive paa det. Det vakte min Forundring. Hvo, som reiser meget, vænner sig til at lægge Mærke til Et og Andet, naar han ikke er et Tossehoved. Dog tænkte jeg ikke paa noget Ondt, og inden en halv Time havde jeg naaet Indgangen til en stor Skov, der mest bestod af Fyrretræer. Veien gik, saavidt jeg huskede, et godt Stykke gennem denne Skov. Da Maanen imidlertid stod i Ost, og jeg kjørte mod Vest, var det klart nok til at kunne se sig for. Da jeg havde kjørt ti Minuter sank Hjulene paa min Vogn ned i et dybt Hul. Uvilkaarligt udstødte jeg en Ed, og mærkeligt nok hørte jeg et lignende Udraab bagved mig. Hvad kunde det være? Jeg saa mig hurtig omkring overalt, men kunde ikke opdage Noget. Da Baghjulene endelig igjen havde arbejdet sig ud, var det, som om der var en Bevægelse inde i Vognen, idet Noget faldt fra den ene Side til den anden. Diebliffelig var det mig klart, at der maatte være et Menneske derinde, og jeg blev ikke lidet forstrækket derover. I Begyndelsen tænkte jeg, at en fattig Stakkel havde benyttet Leiligheden til at kjøre med ved at sætte sig op bagpaa, men denne Tanke bortviste jeg hurtigt, fordi en saadan Kamerat vel vilde have bedet mig om Tilladelse. Min næste Tanke var den, at En havde om Natten udkaaret min Vogn til Sovestue, men saa maatte han

jo have opbrudt den aflaaede Dør med Vold, og det var dog ikke troligt for en saadan Sags Skyld. Nu opstod det Spørgsmaal: Hvem eller hvad kunde det da være?

Min Mistanke faldt strax paa Mr. Dick Hardhead. Han havde hørt mig fortælle, at jeg havde solgt alle mine Varer, og kunde derfor tænke sig, at jeg havde Penge hos mig, hvilket ogsaa var ganske rigtigt, thi jeg havde to Tusinde Dollars i et Bælte om Livet. Nu var det mig tydeligt nok, at Skubberten ventede paa en gunstig Leilighed og et sikkert Sted til at krybe ud af Vognen og styde mig ned. Alt dette for mig gennem Hovedet, medens jeg havde Gullet i Veien et Par Skridt bagved mig.

Praleri er ikke min Feil, Gentlemen! men jeg har alt seet en god Del af Verden og er temmelig koldblodig i Tilfælde, hvor det kommer an paa at bevare Ro og Sindighed. Jeg tog hurtig min Beslutning. Min Hest vadede til Knæerne i Morads, og jeg indsaa, at den vilde gaa langsomt frem. Jeg bandt derfor Lommen om Grebet paa min Pidsk, tog min Revolver, som jeg i dette Land altid fører med mig, sprang let og uden Støi ned fra Kudssejdet for at undersøge den paa Bagdelen af Vognen aubragte Sikkerhedslaas, der hang i en Krampe, som lukkede for Døren. Jeg saa nu, at Sikkerhedslaasen var borte, og at der i Krampen var indstøkket en Træpind, som med Lethed kunde faaes ud indefra blot ved at der rykkes i Døren. Skruenøglen til mine Vognhjul hang i en Læder-tasse paa Siden af Kjøretøiet; jeg tog den hurtig, stak den i Krampen, og til al Lykke passede den hyppeligt.

Nu havde jeg Hjulene sikkert i Buret, thi det var umuligt, at han kunde komme til at faa Skruenøglen ud. Min Vogn var næsten ny med en stærk Overdel af Egtræ til Beskyttelse for mine Varer. Et almindeligt Menneske kunde ikke bryde ud, naar han ikke var forsynet med Øge og Brækjern, og selv i dette Tilfælde var Sagen vanskelig, fordi det indvendige Rum i Vognen er saa snævert, at man ikke godt kan røre sig deri. Ligesaa stille, som jeg var kommen ned fra Vognen, krøb jeg igjen op paa Sædet og drev paa Hesten, bestandig med Pistolen i Haanden. Det var mig bekendt, at Veien et kort Stykke derfra var mere fast, og jeg lod Dyret selv søge sig Stien dertil gennem Moradset. Omtrent ti Minuter derefter mærkede jeg en Bevægelse i Vognen, forbunden med en Tummel, som om Noget søgte med Vold at lukke Døren op. Jeg forholdt mig rolig, men den Tanke for mig gennem Hovedet, at Skurken kunde beregne, hvor jeg havde min Plads og vilde styde efter mig gennem Abningen i Overdelen af Vognen. Det var temmelig slemt, men man ved at hjælpe sig. Jeg lod mig hurtig glide ned paa Fodbrettet.

At min Passager var en Bandit, vidste jeg nu bestemt; thi han maatte alt længe have været vaagen, og intet redeligt Menneske vilde saa lang Tid have holdt sig stille under slike Omstændigheder. Imidlertid blev Tummelen og Stødene inde i Vognen stærkere og stærkere, indtil en menneskelig Stemme raabte:

„Lad mig komme ud!“

Jeg løstede mit Hoved op, for at Fangen kunde tro, at jeg sad paa min sædvanlige Plads, og spurgte ganske fjndigt, hvad han havde at bestille derinde?

"Lad mig komme ud, saa skal jeg sige Dem det!" blev der svaret.

"Det kan De ligesaa godt sige mig fra Vognen. Hvad vilde De derinde?"

"Sag vilde sove!" skreg Galunken af fuld Hals.

"Men hvorledes er De kommen derind?" spurgte jeg igjen.

"Lad mig komme ud, ellers jager jeg dig en Kugle gjennem Hovedet!" raabte han rasende.

Lige i det Samme betraadte Hesten den faste Wei, og nu var jeg sikker paa, at det kunde gaa rask til Jackson. Det var Mil kunde snart tilbagelægges. Hurtigt tog jeg Plads paa Fodbrettet og greb Pidsken, men det var ikke nødvendigt, thi min Hest, en god Traber, satte mig i Forbauselse, saa rask gav den sig til at løbe. Den syntes at mærke noget Usædvanligt, den havde faaet sig en god Portion Havre, og Weiret var højlgt, saa at vi efter en halv Times Forløb kunde være ude af Skoven. Det forekommer mig, at der ligger noget Sandt i den Paaastand, at de amerikanske Heste ere klogere og lærvilligere end de europæiske. Jeg tror næsten, at det gjælder ogsaa om Menneskene.

Slyngelen i Vognen blev ved at skrige i Etvæk, at han vilde ud, indtil han blev kjed deraf og taug stille. Saa Minuter efter lod fire Gange Knaldet af en Pistol, og jeg mærkede Kuglerne pibe hen over mit Hoved. Sevendende mig lidt udrød jeg i et heftigt Skrig og lod derpaa høre en stærk Stønnen med et Udraab. Derpaa gjorde jeg en Støi, som om jeg faldt ned fra Vognen, og satte mig derefter ganske rolig tilrette paa Fodbrettet. Min brave Hest halede ud, saa det var en Lyst, og det var i Grunden Synd, at jeg af og til gav den et Stød med den forfærdte Ende af min Pidsk.

Kort efter kaldte Skytten i Vognen to Gange paa mig, og da han ikke fik noget Svar, fornyede han med stor Støi sine voldsomme Anstrengelser for at faa Døren op. Men det hjalp ham ikke, og da han indsaa det, slog og stødte han mod Overdelen og Siderne af Vognen, men med ligesaa ringe Held, thi Sammenspiningen var solid og holdtes sammen med Ternbolte og Søm. Naar man skal befordre en stor Ladning Varer, er en sliq Forsigtighed nødvendig, og jeg maa takke denne Omstændighed for, at min Fange var saa godt forvaret. Da han nu indsaa, at ethvert Forsøg paa at bryde ud var forgjæves, skreg han saalænge til Hesten: "Sou!" og "Holdt!" indtil han blev ganske hæst. Men Hesten brød sig ikke derom, den satte afsted, som om det gjaldt et Veddeløb, og jeg holdt mig stille som en Mus paa Fodbrettet.

Næsten af Veien lagde vi, som jeg kan forfædre Dem, tilbage i mindre end en Time. Ved Synet af det gamle Bødderkerfsted, som er ved den ene Ende af Jackson, følte jeg større Fornøielse og Sikkerhed end hidtil. Jeg kan egentlig ikke sige, at jeg var bange, men dog var det en underlig Følelse at have en saadan Passager i Vognen. Han havde sikkert ogsaa Kamerater i Nærheden, og det var ikke saa umuligt, at de lurede i et Baghold. Kort sagt, da jeg gjorde Holdt ved Kroen i Byen og saa to Mænd ifærd med at spænde Heste for en Vogn, blev jeg først

rigtig glad og lystig. Da jeg var steget af, raabte jeg derfor til Fuglen i Buret:

"Naa, gamle Kamerat! ikke sandt, det var en prægtig Tur!"

"Hvem er det, der taler?" raabte Fyren inde fra Vognen.

"Kan du ikke tænke dig det, gode Ven! Den samme Mand, du var saa artig at sende nogle sorte Bønner."

"Er det dig, Kjøter!" brølede han rasende. "Det skal du faa betalt. Hvor er jeg? jeg vil ud!"

"Saa sagte, saa sagte!" svarede jeg ganske jagtmodigt. "Forhold dig nu pent rolig. Vi er komne til et sikkert Hvilested, og min Revolver er skarpt ladet. Det er ikke altid fornuftigt at være saa rask med at skyde, alene for de gode Kuglers og Krudtets Skyld. Men rigtignok mente De det sikkert godt med mig, gode Herre! og De skal faa at vide, at jeg skjønner derpaa."

Imidlertid var de to Gaardskarle komne hid for at erfare hvad den Samtale havde at bethde. Jeg forklarede dem det og bad dem strax gaa til Sheriffen for at fortælle ham om den Fangst, jeg mente at have gjort, samt bede ham komme saa hurtigt som muligt. Solen var lige ved at gaa op, og, da Sheriffen indsendt sig med to Politibetjente en halv Time efter, var det lys Dag. Saa Ord var tilstrækkelige til at sætte Sheriffen ind i Sagen, og derpaa gjorde han Fangen inde i Vognen paa den artigste Maade bekjendt med sin Embedsstilling, tilføiende den Forsikring, at hvis han satte sig til Modværge, vilde han være en Dødens Mand. Efter denne Indledning tog jeg Skruenøglen ud af Krampen, aabnede Døren, og i det Samme sprang Fangen ud i det Fri. Men jeg passede paa, spændte Ven for ham, og Skurken laa sprællende paa Jorden med Ansigtet op ad. I samme Dieblit var han i sikre Hænder. Jeg gjenkjendte strax min Mand fra Kroen. Under sikker Esforte blev han bragt i Fængsel.

Efter Frokosten kom Sheriffen til mig i Bærtshuset og fortalte mig, at jeg virkelig havde fanget den rette Fugl, Vilde jeg blive til næste Dag i Byen — de gode Folk i Vesten pleie undertiden at kalde et enkelt Hus for en By — saa skulde jeg faa Belønningen, de to Hundrede Dollars, udbetalt.

Mine Varer, der var ankomne fra Indianapolis, fandt jeg i god Behold og i Orden, og de blev snart pakkede i Vognen. Derved kunde jeg tage de fire Huller af Pistol-kuglerne paa den øverste Forside af Kjøretøiet i Dieshu. De var alle i lige Linie, kun omtrent fem Tommer fra hinanden, og Dick havde beregnet og sigtet saa godt, at alle fire vilde have truffet mig, dersom jeg var bleven paa Kudsfesedet. Min bestedne Selvfornedrelse havde baaret gode Frugter, thi sjønt jeg har megen Skid og Slæb, holder jeg dog nok af at leve og er ikke nogen Ven af at tjene til Skide for en Revolver.

Efterat Sheriffen havde forviiset sig om, at jeg virkelig havde leveret ham Maffter Dick Hardhead i Hænderne, udbetalte han mig de to Hundrede Dollars i Guld og var siden efter endnu saa venlig at underrette mig skriftlig om, at min ubehagelige Passager var bleven dømt til Fængsel paa Livstid. Hvem skulde nu tro, at en Vogn kunde være en saadan Rottesælde?"

James Watt, Dampmaskinens Opfinder.

Skildringen af en Mands Liv, som ved Geni og skabende Kraft som kun saa Andre har bragt mægtige Naturkræfter i Menneskets Tjeneste, maa være af Interesse for Enhver. Ingen er istand til at maale Omfanget af den Forandring, som Watts Opfindelser har fremkaldt i Industrien, Handelen og i Verdens-Samsværelsen. Han blev født den 19de Januar 1736 i Byen Greenock i Skotland, var i sin Barndom svagelig af Helbred og indgjød derfor sine Forældre stor Bekymring. Derved blev han forhindret fra at deltage i sine Levnaldrenes Lege og Legemsøvelser. En Samtidig, der kjendte James fra hans tidligste Barndom, fortæller, at han var svag og sygelig, og tilføjer: "Da James var 6 Aar gammel, kom engang en ældre Herre i Besøg hos hans Forældre, og, da han saa James med et Stykke Sortfridt i Haanden bøjet over en Marmorplade ved Kaminen, sagde han til Faderen: "Kjære Hr. Watt! De skulde sætte Drengen i Skole; det er ikke rigtigt, at han spilder sin Tid med Narrestreger." — "Førend De dømmes", svarede Faderen, "skulde De dog først se ret til, hvad Drengen har for." Og nu bemærkede den Fremmede til sin Forbauselse, at Barnet havde tegnet matematiske Linier og Cirkler paa Marmorpladen og var isærd med at udtrykke Resultatet af sin Beregning i Bogstaver og Tal. Han gjorde nu Drengen forskellige Spørgsmaal, og hans Forundring steg til det Høieste ved de ligesaa hurtige som forstandige og rigtige Svar, han gav. "Seg beder Dem om Forladelse, Hr. Watt!" sagde den Fremmede tilsidst, "jeg indser nu, at Drengen ikke er forsømt; det er i Sandhed et overordentligt Barn."

Alt tidlig udmærkede James Watt sig ved sit behjertede og bestemte Væsen, sin fortræffelige Sukommelse og sin strenge Sandhedskjærlighed; han kunde nok være noget egenfjindig og branten, men altid var han oprigtig. Han tilstod aabent de Feil, han havde gjort sig skyldig i, og var der engang Strid mellem ham og de Dreng, han omgiktes med, plejede Faderen altid at sige: "Lad James fortælle mig, hvad Aarsagen er; han siger mig altid Sandheden."

Hans Moder gav ham den første Undervisning i Læsning, Faderen lærte ham at skrive og regne. Paa Grund af hans svage Helbred var hans Skolegang temmelig uregelmæssig, men hans Forældre, der nærede store Forhaabninger om hans Evner, sørgede for, at han fandt Sysselsættelse hjemme, og at hans Lærdom ikke blev forsømt. Hans Fader forærede ham blandt Andet noget smaat Lømmerverktøi, og det var et prægtigt Tidfordriv for Drengen at stille de smaa Instrumenter ad, sætte dem sammen og opfinde et eller andet nyt Legetøi.

James var endnu ikke fjorten Aar gammel, da hans Moder engang tog ham med paa et Besøg hos en Veninde i Glasgow. Her blev han i nogen Tid. Da Mrs. Watt, som imidlertid var reist hjem til Greenock, atter kom til Glasgow efter et Par Ugers Forløb, sagde Veninden til hende: "Hør, du maa tage James med dig, det er mig rent umuligt at udholde den Spænding, hvori han sætter mig. Jeg kan næsten ikke mere sove. Søer Aften inden

Klokken slaar ti, og vi skulle gaa til sengs, har han indviklet mig i en Samtale, og det er saa interessant, hvad han har at fortælle, at hele Familien ikke kan blive træt af at høre paa ham."

En Aften sad han med sin Tante, Mrs. Muirheid, ved Thebordet. Hun sagde: "James Watt, jeg har aldrig seet en saa doven Krabat som du. Tag dog en Bog og gjør noget Nyttigt. I en hel Time har du ikke sagt et eneste Ord, men kun taget Laaget fra Thejedelen og sat det paa igjen. Saa holder du snart en Kop, snart en Thefse over Dampen, betragter, hvorledes denne kommer ud af Tuden og opfanger de Draaber varmt Vand, hvori Dampen forvandler sig. Skammer du dig ikke ved saaledes at øde din Tid?"

Og hvad var nu det, der saaledes sysselsatte James Watts Tante? Det var Vanddampens Fortætning.

Naar hans Helbred tillod det, var hans Aand stadig sysselsat, og ikke blot med en Ting, men ved mange forskellige. Videnskaber, Sprog, Literatur, Alt forstod han at sætte sig ind i uden synderlig Anstrengelse. Saalænge han var hjemme, beskæftigede han sig med forskellige kemiske Experimenter, og disse gjentog han saa ofte, indtil han ved egen Sagtagelse havde overbevist sig om deres Rigtighed. Han havde ogsaa konstrueret en liden Elektriskmaskine, med hvis pludselige Slag han undertiden forstreckede sine unge Venner.

Sin første Ungdomstid tilbragte han i Greenock; fra sit fjortende Aar var han ofte i Glasgow hos sin Onkel Muirheid og beskæftigede sig meget med Kemi og Anatomi. Det sidstnevnte Studium saavel som Lægevidenskabens tiltagte ham meget; engang bragte han Hovedet af et Barn, der var død af en ualmindelig Sygdom, hjem med sig. I hele sit Liv dyrkede han Lægevidenskabens nærmest for at kunne behandle sig selv, sin Familie og sine Venner, naar de seilede Noget. Han fortalte ogsaa sin Søn, at han vilde være bleven Læge, dersom han havde kunnet udholde Sygnet af de Sygges Lidelser.

I Muirheids Hus fandt han godt Selskab og Leilighed til at knytte venfsabelig Forbindelse med flere dannede unge Mænd. Disse kom ofte sammen om Aftenen til gjensidig Underholdning og Belæring, og de anerkjendte og satte saameget mere Pris paa Watts udmærkede Begavelse, som han var venlig og fordragssløs i hele sit Væsen. De agtede ham for hans strenge Retsskaffenhed, og, medens de elskede ham for hans varme Følelse, nærede de ogsaa en vis Respekt for ham, fordi han ikke taalte Narrestreger og temmelig skarpt revsede disse.

Som en ivrig Sagtager forstod han at drage Nytte af de smaa Udflugter, der bleve foretagne. Dog indskrænkede han sig ikke til Botanik og Mineralogi for at forøge sine Kundskaber, han holdt ogsaa af at tale med fattige Folk og besøge deres Sytter, for at lære deres Sæder at kjende og høre deres Sagn og Folkeviser.

Et lidet udvalgt Selskab satte han stor Pris paa, og han havde en mærkværdig Gave til at underholde og fortælle. Kun sjelden stod han tidlig op, men han lærte i Dagens saa Timer mere end almindelige Hoveder i mange Dage. Han læste alle de Bøger, han kunde faa fat paa. Da en Ven engang mente, at han skulde være strengere i

sit Valg, gav han til Svar: "Jeg har aldrig endnu læst nogen Bog og aldrig endnu påstaret med noget Menneske, uden at jeg har lært Noget eller forstaaet mig et fornøi- ligt Dieblif." Han kunde være ualmindelig slittig, og atter var der Tider, da han idetmindste tilspindelende ikke bestilte det Mindste. Ikke sjelden syntes han noget adspredt. Naturskønheder tiltalte ham i høieste Grad, og det var ham en sand Glæde at gennemstrefe sin Hjemstaavns vilde Dale og Kløfter og at forsøge Bjergstrømmene til deres Kilder. Skjønt besteden og fordringsløs var han dog som andre store Mænd sig de høie Aands-gaver bevidst, som Naturen havde forundt ham, og ikke uden en Følelse af Stolthed imødefaa han den Fremtid, der skulde bringe ham Hæder og Ære.

Saalænge Watt endnu levede hos sine Forældre i Greenock nød han Undervisning hos en Mand, der bestyrede et Handels-Institut. Rektoren ved Latinskolen i Greenock lærte ham Græsk og Latin, men, som det lader til, gjorde han ikke synderlige Fremskridt i disse klassiske Sprog. Med langt større Lyst og et desto bedre Resultat studerede han derimod Mathematik.

For den unge James var det en stor Udspredelse at fise i en Bæk, der løb bagved Faderens Hus, og at komme hjem med et rigt Dræt. I Huset selv havde han en travl Virksomhed for sine Dine. Faderen var baade Fabrikant og Kjøbmand. Der var store Verktøder for Gjenstande til Skibsbrug og Skibsbygning. Forfærdigelsen af Master, Rundholter, Spil, Aarer, Kompas, Seil, Louge, Taillereb gav den unge James god Leilighed til at gjøre sig fortrolig med Mekanikens første Grundsetninger. Snart lærte han med egen Haaud at forfærdige forskjellige Gjenstande af Metal, Træ og andet Materiale. I en liden Smedie, der var indrettet til hans eget Brug, forfærdigede og udbedrede han allehaande Instrumenter.

Den første Kran i Greenock var bleven forfærdiget af James's Fader til et virginsk Skib, der var ladet med Tobak, og saavel af denne som andre nyttige og sjeldne Maskiner — deriblandt en Virekasse — havde den unge Mekaniker gjort smaa, smukt forarbejdede Modeller, som han brugte til sine egne Experimenter. Endnu i sin høie Alder mindedes han de "Haaudberkerhemmeligheder", hvori han, arbejdende i Skjortærmere, var bleven indviet i Greenock af Lømmereændene. Saaledes raadete han i sit firfjendstyvende Aar en anseet Boghandler til at lade sine Bogkasser hævle indvendig, og til Sir Henry Raeburn skrev han den 2den Marts 1816: "Sig til den Mand, som passer ind for Dem, at han skal smøre sine Træstruer med Lyfetalg, thi ikke blot for ham vil Tilstruungen gaa meget lettere, men ogsaa for dem, der skulle løsne Skrueerne."

James Watt bestemte sig nu til at blive Mekaniker, og i sit 20de Aar, den 7de Juni 1755, begav han sig paa Veien til London, hvor han mod en Løsepenge af \$100 fandt Optagelse i John Morgans Verktøid. Dengang medtog Reisen fra Greenock til London 12 Dage, medens man nu ved Hjælp af Watts Opfindelse tilbagelægger denne Vej i ligesaa mange Timer.

Hos Morgan bestjæftigede Watt sig i et Aar med at forfærdige mathematisk Instrumenter, navnlig Reflexions

sextanter til Skibsbrug. Alt i August 1756 vendte han tilbage til Skotland for at nedsette sig i Glasgow. Det var meget nær ved, at de derværende Haaudberkers Laugsnid havde fordrevet ham derfra, dersom ikke Universitetets Bestyrelse havde blandet sig i Sagen og overdraget ham at forfærdige Instrumenter til akademisk Brug. Hans daværende Belyndere havde vist ikke nogen Ueelse om det Talent, der slumrede hos den fordringsløse unge Mand. Men denne benyttede fortræffeligt enhver Leilighed til at udvide sine Kundskaber. Medens han om Dagen bestjæftigede sig med mekaniske Arbejder, anvendte han en Del af Natten til alvorlige Studier. Alt dengang vakte han Forbauselse hos de Studerende ved den Grundighed, hvormed han undersøgte og drøftede ethvert Spørgsmaal, der frembød sig for ham, og aldrig forlod en Opgave uden at have løst den fuldstændig. Som et Exempel paa hans Egners og Studiers forskjellige Retning kan anføres, at han ogsaa dengang byggede et Orgel, som ved sin fortrinlige Mekanisme, men ogsaa ved sin gode Stemning erhvervede Kjendernes Bisfald. Da Watt ikke havde noget musikalsk Gehør, havde han ved Stemningen bejst sig af de saakaldte Svævninger, en Methode, der først meget senere er bleven fuldt anerkendt.

Vi skulle nu fortælle om Watts første Sydslen med Dampmaskinen. To Englændere, Newcome og Cornish, den ene Knivsmed, den anden Glasmeister i Dorchester i Devonshire, havde i Aaret 1705 bygget den første Dampmaskine eller "Fyrmaskine", som man dengang kaldte den, og som blev anvendt i Bjergværkerne til at udpampe Vandet. Universitetet i Glasgow eiede Modellen til en saadan Maskine, men den kunde ikke ret bringes i Gang. Anderson, Professor i Fysiken, overdrog derfor Watt i Aaret 1761 at reparere den. Det lykkedes ham ogsaa at forbedre Modellen i den Grad, at den kunde gjøre Tjeneste ved Andersons fysikaliske Foredrag. Men derved lod Watt det ikke bero. Han indsaa snart, at den Newcome'ske Maskine led af den væsentlige Feil, at den brugte for megen Damp. Da nemlig Dampens Fortætning skede i selve Cylindere, saa blev denne hver Gang afføjet med det Samme, og en anseelig Del af den paany indtrædende Damp maatte udelukkende anvendes til igjen at opvarme Cylindere. Men først tre til fire Aar efter de første Forsøg, i Foraaet 1765, kom Watt paa den ligesaa rigtige som simple Tanke, at lade Fortætningen udføre i et eget Apparat, Condensatoren, som afføles ved indsprøjet koldt Vand, og fra hvilken en Pumpe fjerner Luft og Vand. Watt havde imidlertid opgivet sin Stilling i Glasgow, ægtet sit Sødsfendebarn Miss Miller og overtaget Anlægget af Kanalen fra Forth til Elvde; senere overtog han i Skotland Udmaalingerne til den paatænkte skotske Kanal. Nedtrykt af Sorger, ydmyget ved en Bestjæftigelse, der forøgede hans Kræfter og kun udkrævede ringe Begævelse, blev han meget mismodig og tilfids betagen af Livslede. Stedestomindre viste han de smigrende og fordelagtige Tilbud tilbage, som Keiserinde Katharina af Rusland gjorde ham. Først i Aaret 1775 begyndte en lykkeligere Tid for James Watt. Han traadte for en Tid af 25 Aar i Kompagni med Boulton, Eieren af en stor Fabrik, og de Dampmaskiner, som begge leverede, vare saa ypperligt konstruerede, at deres Forbrug af Brænd-

sel kun var en Fjerdedel mod forhen. Disse Maskiner blev dengang kun anvendte i Bjergrværker, navnlig i Cornwall, til at oppumpe Vandet, og Opfinderne fik af Bjergrværkerne trediedelen af den sparede Brændsels Værdi som Præmie. Alene fra et eneste Verk, Chace-Water, som brugte tre Maskiner, havde de en Indtægt af \$10,000 aarlig, saa at der ved Condensatoren sparede aarlig ikke mindre end \$28,000 i Kul.

Imidlertid bestræftede Watt sig med yderligere at forbedre sin Maskine, og efter nogle Aars Forløb traadte han frem med en "modificeret Maskine", som han kaldte den. Ved denne var Cylindren ogsaa lukket ovenfor og et ved en Stang befæstet Stempel gik luftet gennem Løbet paa Cylindren. Virkningen af den atmosfæriske Luft var udelukket ved denne Maskine, den var altsaa en virkelig Dampmaskine; ved Stemplets Nedgang trykkes Dampen ovenfra ned paa dette, medens den nederste Del af Cylindren stod i Forbindelse med Condensatoren. Var Stemplet kommet ned, saa blev Cylindrens begge Dele fyldte med Vand og Stemplet ved en Modvægt skudt iveitret.

Som man ser virkede denne Maskine, ligesom den Newcomesse, endnu kun enkelt, idet Dampen kun bevirkede Stemplets Nedgang. Men Watt blev ikke staaende derved; han udfandt en Maade, hvorpaa Stemplet kunde gaa regelmæssigt op og ned blot ved Hjælp af Damp. Til dette Formaal lod han Dampen stivtvis strømme ind i den øverste og den nederste Del af Cylindren og satte hver Gang den anden Del i Forbindelse med Condensatoren. Dermed var den dobbeltvirkende Maskine opfundet. Men ved denne kunde Forbindelsen mellem Stemplet og Pumpesvingelen ikke mere ske ved en Rjæde, naar Stemplet ved at gaa op skulde bevæge Pumpesvingelen. Der maatte saaledes opfindes en af faststaaende Dele bestaaende ved Forbindelse, som kunde holde Enden af Stempelstangen i en lige op- og nedgaaende, men Enden af Pumpesvingelen i en roterende Bevægelse. Watt løste Opgaven ved det bekjendte Parallellogram, som endnu findes ved alle Maskiner med Pumpesvingel. Watt foretog endnu flere Forandringer ved Dampmaskinen, som det vilde blive for vidtløftigt at omtale.

I Aaret 1800 traal Watt sig tilbage fra Forretningerne. Han havde nogle Aar efter sin første Husfrues Død giftet sig med Miss MacGregor, som først døde i 1832 i en høj Alder, efterat hun havde overlevet sin Egteskælle og sine tre Børn, en Søn og to Døtre. Watt selv havde indtil sin høie Alder den sjældne Lykke at nyde Frugterne af sine Opfindelser. Endnu i Aaret 1814 foretog han paa Dampskibet "Caledonia" en Rejse over Kanalen og paa Rhinen opad til Koblenz.

I Sommeren 1819 angreb Watt af en tilshneladende let Upaasjelighed; men han indsaa snart med from Hengivenhed, at hans sidste Time var kommen. Roligt talte han med de Omstaaende om forskellige Gjenstande, men især udtalte han sin Taknemmelighed til Skaberen, der saa herligt havde velsignet hans Hænders Arbejde, forundt ham Ære og Rigdom og et langt Liv. Den 19de August 1819 døde han, 84 Aar gammel, i sin ældste Søns Arme i Heathfield, en Eiendom i Nærheden af Soho.

En Stormagt af Klude.

(Efter J. v. Maslow.)

Den mest storartede Telegraf paa Jorden er Papiret. I vort Aarhundrede kan Mennesket ikke leve eller dø, elske eller hade uden at hans Følelser og Indtryk optegnes paa Papirets hvide Blade. Ja, Papiret er en uendelig vigtig Stormagt i Menneskehedens Tjeneste, og for Tiden har det kun en eneste Medbeiler ved Herredømmet over Jorden — Fernet. Papir og Fern ere de to allestedsnærværende Faktorer i vort nuværende Kulturliv. Ligesom Gaandens Verk i de fleste Tilfælde former sig ved Hjælp af Fernet og ved dets Anvendelse, saaledes faar ogsaa alle Aandens Verker paa Papiret en hulig og blivende Form, og paa denne svage og skrøbelige Grundvold kunne de holde sig langt varigere end de stolteste og stærkeste Verker, som Papirets mægtigste Medbeiler, Fernet, har frembragt.

Men hvilken Forskjel er der ikke paa det nuværende Papir og de Stoffer, hvorpaa vore Forfædre sendte sine Tanker fra Land til Land, fra Slægt til Slægt! Hele Naturriget har til forskjellig Tid maattet tjene Mennesket til dette Diemed. Paa en vis Maade blev selve Jorden benyttet dertil i de første Tider. Mennesket begyndte sine Skriveøvelser ved at indridse Skrifttræk paa Klipper og Stene. De første uforgjængelige Blade af Historiens Aarbog findes i alle Verdensdele paa de nøgne, solbrændte Klippetinder og i Guler i Jordens Skjød. Men da Klipper og Bjerge ikke altid vare ved Gaanden for at tjene til Skrivetavler, saa søgte Menneskene at efterligne dem; de optaarne Stene og Klippeblokke til uhyre Pyramider, Søiler og Obelisker og indgravede i disse sine Kongers og Heltes Historier og Bedrifter. En sli med Skrift bedækket Sten, som staar to Mile Nordost for Kairo i Ægypten paa det Sted, hvor engang den berømte Solstad Heliopolis laa, har Naturen i et besynderligt Lune valgt til Tegnet paa sin evig ungdommelige Skaberkraft. I denne Stens dybe Runetegn have nemlig Bierne bygget sine Celler, og Indvaanerne af de omliggende Landsbyer samle Honning og Bø af disse firetusendaarige Indskrifter. Svilken selsom Forening af den mørke Oldtid og det friske pulserende Liv!

Efterhaanden lærte Nationerne at nøies med Skrivetavler af mindre hjempeagtigt Omfang. Bibelen fortæller os, at Moses fik Loven paa Stentavler; de maa altsaa have været af ingen betydelig Størrelse. De med Hieroglyfer bedækkede Stentavler, der opbevares i Museerne som Mindeesmærker fra den ældste Kultur, vidne ogsaa derom. Dog varede det ikke længe, førend man søgte Trang til et Materiale, hvorpaa Skrifteegnene lettere kunde frembringes, og hvorved det Skrevne kunde mangfoldiggjøres. Man opfandt nu en Lemasse, trykkede Skriften deri og lod den bløde Masse hærdes i Ild, brændte altsaa en Art Teglsten deraf. Mange saadanne med historiske Optegninger og andre Dokumenter forshuede Teglsten anvendtes til de storartede Bygninger, paa hvilke Oldtiden er saa rig. Saaledes have Ruinerne af Murene i Nineveh og Babylon og andre Centralpunkter for den gammelassyriske Kultur overleveret Forfædrenes vigtigste Begivenheder til senere Slægter, og den

gamle Nilflod har endog været saa indiskret, at lade fornemme Egypteres Privatcorrespondance, der var indbrændt i Skaar af Pottemagerler, komme for Dagen og blotte for Esterverdenen.

Under Civilisationens Fremskridt og den vogende Kunstfærdighed erstattede man den hidtil benyttede Sten- og Jordmasse med Metalplader navnlig af Bly, Bronze og Kobber. Vi læse i de ældste Beretninger, at Kretas Love vare indgraverede i Bronze. Pausanias omtaler et stort Læredigt af Hesiod, som var indridset paa hvide Blytavler, og Plinius taler om forskjellige vigtige Skriftstykker paa tynde Blyplader, der opbevaredes sammenrullede. I en senere Periode havde hver fornem Athenienser sin "Bronce", som Enhver nu har sin Notitsbog. Ogsaa i Rom brugtes Lignende, og Decemvirernes Love, offentlige Taler o. dsl. bleve æsede i Kobber.

I Længden kunde naturligtvis Metalplader ikke tilfredsstillende almindelige Trang; man søgte derfor at finde et Materiale, der foruden at være billigere lettere kunde tilveiebringes og transporteres, og man fandt Træet. Tavler af Træ kom almindelig i Brug og bleve efterhaanden gjorde tyndere og tyndere som Spaan. Horats taler alt om Love, som vare skaarne i Træ. Under Theodosius begyndte man at overtrække Trætavlerne med en hvid Farve; de kaldtes Album (hvidt Blad), og der skreves paa dem med Røddridt eller med en Pensel. Senere gav man Trætavlerne et Overtræk af Bog, hvori Skriften let blev indridset ved Hjælp af en Griffel, og hvorpaa der ligesaa let kunde forandres eller rettes; i dette Bogovertræk kunde Skriften ogsaa udslættes ved Hjælp af Ild, og Tavlen glattedes til ny Skrift. Ogsaa Grækerne betjente sig af dette Materiale til sine Skrifter. Solons Love vare skrevne paa Ceder- og Cypressetræ, og disse Tavler siges at have været beskæftede saaledes til hinanden, at de dreiede sig om en fælles Axe som Bladene i vore Bøger. Ikke mindre beskændt var Træet som Skrivemateriale i det høie Norden. I Island fandt man Væggene i Træhusene bedækkede med Runer, og Sagnet fortæller, at en gammel Helt har skrevet sin egen og sin Tids Historie paa Væggene og Bjælkerne i sit Hus, paa Bænkene, ja endog paa sin Seng.

Ogsaa enkelte Exemplarer af Skriftstykker paa Horn, Knokler og Elfenben ere opbevarede fra Oldtiden. Saaledes Romernes beskændte elephantinske Bøger. Disse bestaa af tynde Plader af Elfenben, hvorpaa Senatets Forordninger ere malede med sort Farve. Dog fandt ingen af nævnte Arter Materiale nogen større Udbredelse, da de vare altfor kostbare og kanskelige at anvende.

Derimod kom et andet Naturprodukt som Skrivemateriale desto hyppigere i Brug og hos nogle Nationer maatte tidligere end hos Romerne og Grækerne. Det var Træbark. Muligt er det forelskede, hvem det først skyldes, at Barken er bleven benyttet paa den Maade ved at en fjælen Ridder indskar sin Elskerindes Navn i Skovens Træer. Alt Virgil har besungen disse samme Skrivemøbler i jirlige Vers. Efter slige Exempler var det derfor naturligt, at Folk fattede den Ide at skalle Barken af Træerne, og at benytte den i større eller mindre Stykker som Skrivetavler, man let kunde føre med sig. Mosbegrøede Prøver af denne Art ere fundne saavel i Europa som i Asien og Amerika

og opbevaret for Esterverdenen. Hinduernes ældste Skrifter ere malede med Oliefarve paa Birkebark; Mexiko eier et Antal hieroglyphiske Skrifter, der ere ridset i Palmebark, og der skal i Europa existere — idetmindste fortælles det — et Brudstykke af den hellige Johannes's Evangelium, som er skrevet paa Birkebark. Iøvrigt stammer Navnet paa "Bøgers Bøger", Bibelen, fra Bruget af at skrive paa Træbark; saavel det græske Ord "biblos" som det latinske "liber" betyde oprindelig Vast eller Bark. Som en Følge af Sidskrævnets Anvendelse som Skrivemateriale ere hine Navn som Betegnelse for "Bog" komne i Brug og gaaede over i forskjellige Kultursprog. Ligeledes afledes det engelske "book" af den angelsaksiske Betegnelse for Træbark.

Fra Benyttelsen af Bark som Skrivemateriale sortes Nationerne som en naturlig Følge meget snart til Anvendelsen af Blade paa Træerne, navnlig i Indien, Egypten og alle de varme Lande, hvor Naturen leverede et fortrinligt Stof dertil i de forskjellige Palmearter's kjæmpeagtige og stærke Blade. I Begyndelsen brugte man friske Blade, saalænge de vare fjødsfulde og saftige, og indridsete Skriften med et skarpt Instrument, hvorved den fremtrædende Saft bevirkede, at Bogstaverne viste sig i Relief. Senere tørrede man Bladene, glattede dem og anbragte Skriften med en glindsende sort Farve. Med Benyttelsen af disse Blade kom Ordene "Folium" (Blad) i Brug, hvorfra Betegnelserne "in folio" og "Foliant" ere gaaede over i de nyere Sprog. Mærkeligt nok har dette ældgamle Skrivemateriale i nogle Egne af Asien holdt sig gjeennem Aartusinder til vor Tid og er endnu ikke fortrængt af Papiret. Saaledes blive f. Ex. paa Ceylon de læderagtige Blade af Taliputpalmen benyttede til at skrive paa. Man udsfjærer de mest passende Stykker af disse mægtige Blade, lader dem langsomt tørre og indgnider dem med Olie. Det saaledes preparerede Stof har Udseende af en glat brun Spaan. Efterat det er beskrevet, pleier man at gnide en pulveriseret sort Farve ind i de fordybede Linier, for at de tydeligere kunne træde frem. Slige Blade blive enten rullede enkeltvis sammen og ombundne med Snore, eller ogsaa, naar det er større Manuskripter, heftede sammen og lagte i Kister af Cedertre eller af endnu kostbarere Stoffer. Den engelske Regjering betjener sig i dens Forhold til de Indfødte, navnlig til offentlige Forordninger o. dsl., ligeledes af Palmblade som Skrivemateriale, og paa Postkontorerne modtages slige af Ceylons Indvaanere so fattede Brevskaber eller Skrifter til Forsendelse.

Men alle de hidtil omtalte Skrivematerialier, der dog kun lade sig anvende i Form af mere eller mindre svære, plumpe, usolide, men fremfor Alt kostbare Tavler, kunde ikke i Længden tilfredsstillende Nationerne, og det saameget mindre som Samsfærelsen og med den Videnskab og Kunst begyndte at udvikle sig bethdeligt, og Trangen til at producere mere omfangsrige Skriftveiser gjorde sig mere og mere gjældende. Man behøvede derfor et let, tyndt og varigt Stof, et Materiale, der nærmede sig til vort Papir. Et saadant blev da ogsaa fundet af de gamle Egyptere i Papyrusplanten, dette kjæmpeagtige Siv, der, omhyggelig pleiet, aarlig i den hyppigste Fylde skjød op af Nilens befrugtende Dynd. I over et Aarhundrede udbredte den Betsignelse og Betsstand over Egypten og udgjorde det

aandige Samfærseismiddel mellem alle den gamle Verdens Kulturfolk, for da ganske at forsvinde paa nogle lummerlige Rester nær. Kun efter Navnet er den, udbredt over hele Jorden, vedblevet at leve indtil vore Dage. Denne mærkværdige Kjendsgjerning forklæres derved, at Papyrusplanten ikke egentlig havde hjemme i Egypten, men kun var en ved Dyrkning frembragt Kulturplante, der, ligesom Tobakken i Frankrig, var bleven et Monopol i Egypten. Dens egentlige Hjem var det Indre af Afrika; de gamle Arabere kaldte den "babir".

Fremgangsmaaden ved Papirets Produktion af Papyrusplanten skal have været meget simpel. I Plinius's Skrifter angives den paa følgende Maade: Man spaltede de endnu faste Siv, løsnede de forskjellige Lag Hinder fra hinanden og sorterede dem omhyggeligt. De ydre Hinder gave de mindre god; de indre de bedre Papirsorter. Derpaa lagde man de saaledes vundne Strimler Bast efter Længden ved Siden af hinanden og sugtede dem flere Gange med Milband, hvilket ligesaa vel tjente til at blege dem som til at holde de forskjellige Lag Bast sammen. Derefter blev Massen presset, tørret og glattet, og dermed vare de lette, høielige og næsten hvide Blade færdige, som i Fuldkommenhed nærmede sig Papiret paa det nær, at de slog igjennem.

Brugen af dette Papir udbredte sig derfor ogsaa snart over den hele civiliserede Verden, og Læserne, Bogsamlerne og Skribenterne tog til paa en overraskende Maade. Man skrev med en af Nør skaarer Pen, som dyppedes i en flydende Farve. Som en Følge af Papirets Gjennemslægtighed blev der kun skrevet paa den ene Side, forsaavidt en heldig Omstændighed, som det ellers vilde have været Efterverdenen umuligt at gjemme Datidens literære Skatte. De Martusinder gamle Skrifter vilde nemlig ved at rullles sammen have været fuldstændigt henmundrede, dersom der ikke strax var bleven flinet Lærred paa den ene ubestrevne Side. Et af de ældste af disse Manuskripter er et treusind Aar gammelt Brudstykke af Homers Iliade, smukt skrevet og inddelt i Kapitler. Det blev opdaget af en fransk Lærd paa en Ø i det øvre Nilland og antages at hidvære fra Ptolemæus's Tid. Andre Manuskripter paa Papyrus har man i den nyeste Tid fundet under Pompejis og Herkulanums Aske. Flere af disse Brudstykker indeholde Beretninger, Beskjendtgjørelser o. dsl. fra det romerske Ræddomme og synes at have været en Art Avis. Derved stadfæstes, at den romerske Regjering lod udgaa et offentlig Blad, som blev afkrevet i endel Exemplarer og udbredt i Provindserne ved Kurierer.

Trods det store Forbrug, maaske ogsaa paa Grund deraf, synes Præisen paa det gamle Papir at have været temmelig høj. Efter en græsk Marmorindschrift, som angiver Omkostningerne ved Bygningen af et Tempel i Akropolis og tillige nævner det Papir, der blev brugt ved Kontrakter og Regninger, kostede et Ark omtrent \$1 i vore Penge, altsaa maaske henvend firehundrede Gange saameget som et Ark Papir nu. Ogsaa andre Kjendsgjerninger vidne om Papirets store Værdi dengang. Firmus, en romersk Stattholder i Egypten, rakte sig af at eie saameget Papir, at en hel Armees kuade betales dermed, og Cicero skriver til sin Ven Atticus, at han hellere vil sende ham en Sum

Penge til at kjøbe Papir for, end at han skal skrive saa faa Breve. Den vigtigste Grund til denne høie Pris paa Papiret var formodentlig de høie Skatter, som Regjeringskerne havde lagt paa Papirudførselen. Historien fortæller om en ikke ubetydelig Opstand, som den herskende Dyrtid paa Papir fremkaldte i Rom under Keiser Liberius, og som kun blev undertrykket derved, at Regjeringen lod hele sit Forraad af Papir uddele gratis blandt Borgerne.

I et helt Martusinde var altsaa Papyrusplanten Eneherster som Skrivemateriale i den gamle Verden, indtil Opfindelsen eller reitere Gjenoptagelsen af et andet Materiale, Pergamentet, 300 Aar før Kristi Fødsel efterhaanden fortrængte den. Sagnet fortæller, at paa samme Tid som Kong Ptolemæus den Anden søgte at hæve det berømte Alexandrinske Bibliotek til det første i Verden, søgte ogsaa en Konge i den lilleasiatiske Stad Pergamos at drage Lærde og Skrivere til sit Hof og at samle Bogskatte. Skindhge drev den Forsknevnede til paa det Strengeste at forhindre Udførselen af Papir til Pergamos, dette bevirkede stor Papirsnod, og Følgen var, at Kongen opfandt Pergamentet. Hans taknemmelige Samtid gav ham Navnet Eumenes, den Velvillige, og Produktet blev opkaldt efter Stedet, hvor det blev opfundet.

Bomuldepapirets Opfindelse gaar tilbage til den tidligste Oldtid. I det østlige Asien var det Chineseernes oplyste Nation, som for tusind Aar siden eller maaske endnu tidligere tilbirkede af raa Bomuld et Papir, der ligner vort nuværende.

Anvendelsen af Klude istedetfor raa Bomuld kom ligeledes tidlig i Brug, dog er det ikke bekjendt, hvor og naar det skete.

Den første egentlige Papirmølle, som findes omtalt i gamle Skrifter, eksisterede i Aaret 1340 ved Slottet Fabriano ved Ancona.

Den høie Pris, hvortil Kludene ere stegne ved det store Begjer, har naturligvis bevirket, at man har tænkt paa at erstatte dem ved andre Ting, og ogsaa tildeels gjennemført det.

Naar vi efter Alt dette betænke, at vore Papirpenge og Værdipapirer skrives sig fra Klude, maa vi vel kalde dem en Stormagt.

"For Hjemmet,"

et Tidsskrift for nyttig og underholdende Læsning, udkommer 2 Gange om Maanedens og koster \$1.50 Aaret i Forskud. Paa 6 betalte Exemplarer gives det 7de frit. Samles større Klubber, gives bedre Betingelser. Nogle fuldstændige Exemplarer af Aargangen 1873 kan endnu faaes tilhønt frit for \$1.50. En tidligere Halvaargang i Oktav, indeholdende blandt Andet "Præstegaarden i Hargen", sendes frit for 60 Cents.

Adresse Drawer 24,

Decorah, Iowa.

Indhold: Alf Brage. — Guldspejten. — Saaret og saugen. — Kriemmerens Historie. — James Watt, Dampmaskinens Opfinder. — En Stormagt af Klude.

Trykt hos B. Knudsen, Decorah, Iowa.